

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878.

Första Kammaren.

N:o 18.

Onsdagen den 20 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Justerades 2 protokollsutdrag för den 19 och protokollet för den 13 i denna månad.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 20, i anledning af väckta förslag om tillägg till gällande föreskrifter om aktiebolag.

*Tillägg till  
gällande före-  
skrifter om  
aktiebolag.*

Herr Fröman: Jemte det jag betygar min tacksamhet mot Lag-Utskottet för den uppmärksamhet, det egnat min framställning i förevarande ämne, tillåter jag mig att mot Utskottets i anledning deraf framlagda lagförslag göra några obetydliga anmärkningar. Den af Utskottet föreslagna lagtext börjar så:

»Styrelse för aktiebolag hvilket enligt Kongl. förordningen den 6 Oktober 1848 vunnit Konungens stadfästelse å sin bolagsordning,»

Det förslag, jag framställde, börjar åter sålunda:

»Hvarje aktiebolag, med undantag af bankbolag, hvarom Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874 handlar, åligger,»

Genom den inskränkning, Utskottets ordalydelse innebär, är alltså från den skyldighet, som stadgas i förslaget, utesluten en hel mängd bolag i vårt land, som kallas aktiebolag och hvilka hafva nästan alla egenskaper, som tillkomma ett aktiebolag, fastställt af Kongl. Maj:t, men sakna denna Kongl. fastställelse. De hafva nemligen styrelser, som sköta deras angelägenheter, och de hålla bolagsstämmor, der de afhandla och besluta om bolagets angelägenheter o. s. v. Jag förestälde mig derföre, att det skulle för allmänheten vara lika angeläget, i fråga om sådana bolag som beträffande bolag med Kongl. Maj:ts sanktion, att veta, hvilka personer vore styrelseledamöter och mot hvilka man således skulle vända sin talan, om man hade rättsanspråk på bolaget eller ville tilltala detsamma för någon liden rättsförnärmelse. Af detta skäl synes mig den af mig föreslagna ordalydelsen ega företräde. Emellertid antager jag att Utskottet haft några skäl, hvarföre det ansett sig böra inskränka den ifrågavarande anmälningsskyldigheten till endast aktiebolag med Kongl. sanktion, och det är dessa skäl, jag önskade, att någon Utskottets ledamot ville meddela.

Tillägg till  
gällande föreskrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)

Vidare ber jag att få instämma med reservanterne i fråga om ordalydelsen af sista momentet af lagförslaget. Utskottet föreslår följande redaktion af detta moment:

»Försummas något af hvad sålunda är föreskrifvet, böte styrelsen från och med femtio till och med fem hundra kronor,»

då detsamma deremot, enligt reservanternes förslag, skulle lyda:

»Försummas något af hvad sålunda är föreskrifvet, böte *styrelsens ledamöter hvar för sig från och med tio till och med ett hundra kronor.*»

Det förefaller mig, som om det sista vore mera egentligt, isynnerhet om man tänker sig, att dessa böter, i händelse af bristande tillgång, skola förvandlas till fängelse vid vatten och bröd. Den sista ordalydelsen öfverensstämmer också mera med hvad jag föreslagit, då de af mig omnämnde »syslömän» äro likbetydande med »styrelseledamöter.»

Slutligen har Utskottet utslutit det sista momentet i mitt förslag:

»Rådstufvurätten och domhufvanden hälle sedan nämnda uppgifter och anmälanden för allmänheten tillgängliga.»

Jag fruktar, att utslutandet af denna föreskrift kan föranleda, att dessa anmälanden icke medföra den nytta, som med dem är afsedd. Det kan möjligen hos domaren uppstå tvekan, huru han skall betrakta dessa anmälanden. I 1798 års förordning om handelsbolag föreskrifves, att den anmälan, som enligt samma förordning skall ega rum, bör intagas i in-teckningsprotokollet. Detta skulle till äfventyrs kunna föranleda någon domare att der intaga äfven nu ifrågakvarande anmälanden. Det kan vidare hända, att detta protokoll sedermera komme att åtfölja domboken till häradsarkivet, som kanske låge långt bort från domarens bostad, i följd hvaraf hinder mötte för att tillhandahålla en dylik anmälan, när den efterfrågades. En annan domare skulle lägga dylika anmälanden ad acta, då det ej alltid blefve så lätt att bland mängden af så beskaffade handlingar återfinna en efterfrågad anmälan. Möjligen kan ock domaren, synnerligen om anmälan införes i in-teckningsprotokollet eller något annat protokoll, falla på den tanken att, då upplysning i detta hänseende af en rättsökande äskas, till honom expediera utdrag af ett sådant protokoll och derför taga lösen. Intet af dessa sätt att behandla dylika anmälanden har synts mig vara det rätta, utan har jag föreställt mig, att dessa anmälanden skulle samlas och förvaras i ett särskildt fack eller en särskild cahier jemte ett der-öfver upprättadt register, när sådant funnes vara af nöden, och att denna samling alltid borde finnas tillgänglig hos domstolen eller domaren, så att äskade upplysningar uti i fråga varande afseende alltid och utan kostnad af allmänheten kunde erhållas.

På grund af dessa korta anmärkningar hemställer jag, att Utskottet behagade taga ärendet i förnyadt öfvervägande, och yrkar derföre återremiss.

Herr Wallenberg: Kongl. förordningen om aktiebolag af år 1848 har obestriddligen gjort mycket gagn, ehuru den också åstadkommit många missbruk och i enstaka fall blifvit af regeringen misstydd; men denna lag är redan 30 år gammal, och deri fordras åtskilliga allvarsamma ändringar och tillägg; hvarföre jag hade trott, att den icke vid denna

*Tillägg till  
gällande före-  
skrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)*

riksdag skulle förekomma, utan i stället underkastas en mera omfattande omarbetning. Emellertid ber jag att få fästa uppmärksamheten på några punkter, som icke böra förbises. Först och främst är det ett misstag att konstituera ett aktiebolag med två eller tre delegare, ty, enligt den vid lagens antagande af Riksdagen förda diskussion, tillkom aktiebolagslagen för att möjliggöra utförandet af sådana företag, som icke ansågos kunna utföras af några få personer, utan erfordrade fleres förenade krafter, och icke blott derföre att ett par personer skulle under egiden af aktiebolagsskylten blifva fria från personligt ansvar och ändå kunna sköta sina enskilda affärer. Jag tror för min del, att man bör stadga ett minimiantal af aktieegare, som böra finnas i ett bolag. Hvad registreringen angår, är densamma nu helt och hållet öfverlemnad till bolagen sjelfva. Jag tror, att endast i högst sällsynta fall bör medgifvas, att aktier må utställas på innehafvaren, utan aktiebrefven böra vara stälda till viss person, så att män vet, hvilka, som äro aktieegare i bolaget. Sådant skulle leda till stor reda och ordning, som nu ofta saknas. Jag vill nu emellertid fästa uppmärksamheten på den sorgligt beryktade 10 § af aktiebolagslagen, som måste omskrifvas, så vida icke misstydnung af densamma skall inträffa.

I den föreliggande frågan har Herr Fröman yrkat ändring i första punkten af Utskottets förslag. Jag tror, att en sådan ändring icke är af nöden. Han talade om bolag, som kallas aktiebolag, men som icke fått Kongl. fastställelse på sin bolagsordning. Sådana bolag äro icke aktiebolag. De må kallas så, men aktieegarne blifva ändå icke befriade från den solidariska ansvarigheten, förr än Kongl. Maj:t pröfvat och godkänt deras bolagsordning; och således är det icke nu fråga om dylika bolag. Tvekar man, hvilken person är skyldig att svara som styrelseledamot för ett sådant bolag, behöfver man endast gå till uppbördsverket. Det finnes intet bolag, som icke har sin debetsedel, och der står hvem som är den ansvarige för bolaget. Man bör således icke förblanda något bolag, som hör under 15 kapitlet Handelsbalken, med aktiebolag enligt Kongl. förordningen om aktiebolag af år 1848. Jag anser således, för min del, att första delen af Utskottets förslag är fullt riktig.

I afseende på hvad Herr Fröman yttrade, att domaren kan förlägga de ifrågasatta anmälandena, må jag väl medgifva, att det är möjligt; men blir det ett ordentligt register på styrelseledamöterna i aktiebolag, tror jag icke att faran deraf att en sådan handling af domarembetet bortslarivas skulle vara särdeles stor. Uti härad eller domsagor på landet torde icke förekomma en sådan stor mängd anmälningar, att man icke kan hålla reda på dem, och hvad städerna beträffar, har rådhusrätten mycket lätt att göra det.

I afseende på sista delen af förslaget har meningsskiljaktighet uppkommit mellan Utskottet och reservanterne och jag ber att i princip få ansluta mig till Utskottets förslag. Reservanterne hafva velat, att styrelseledamöterna hvar för sig skola böta. Detta är origtigt och rent af orättvist. Det finnes många styrelser, som äro så sammansatta, att t. ex. der bolaget har sitt forum sitta två eller tre styrelseledamöter, då deremot de öfrige kunna finnas på andra ställen, såsom vid aktiebolagets grufvor och bruk. Skola då desse senare böta, der-

*Tillägg till  
gällande före-  
skrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)*

före att de, som sitta der bolaget har sitt forum, försummat en formalitet? Det kan väl vara nog med att böterna blifva erlagda, och om man stadgar, att styrelsen skall böta, så må den sedermera lägga dessa böter på den, som varit försumlig, hvarom styrelsen är bäst kompetent att döma. Sålunda ber jag, att äfven der få godkänna hvad Utskottet föreslagit.

Men nu kommer något annat, som jag icke kan vara med om, hvarken hvad Utskottet eller reservanterne föreslagit, nemligen böter från 10 eller 50 ända till 500 kronor. Jag förstår icke, hvarföre latitudsystemet skall behöfva tillämpas här. Förseelsen är densamma för alla aktiebolag, och det låter icke tänka sig, att ett bolag skulle afsigtligt undandraga sig denna anmälan, om sådant blir dem genom författning ålagdt, så vida man icke vill anse, att bolaget består af vanhederligt folk, då man har andra lagar att mot dem tillämpa. Anledningen till försummad anmälan kan i allmänhet icke vara någon annan än glömska eller dröjsmål, och då gäller detsamma för den ena styrelsen som för den andra. Jag tror icke, att man bör utsträcka latitudsystemet öfver höfvan, ty det är en kinkig sak i alla fall, och ju mera man onödigtvis utsträcker latitudsystemet, desto mera öppnar man dörren till godtycke. För en förseelse sådan som denna, som utan tvifvel blifver rättad, då anmärkning deremot sker, synas 50 kronor vara en passande bötessumma, och derföre anhåller jag att, med bifall till Utskottets förslag i öfrigt, sista punkten måtte komma att lyda: »Försummas något af hvad sålunda är föreskrifvet, böte styrelsen femtio kronor.»

Herr Samzelius: Jag vill i vissa delar instämma med den förste talaren i de anmärkningar, han gjorde emot Utskottets förslag, nemligen i afseende på bötesbestämmelsen. Denna fråga kan synas Kamraren obetydlig, men den är det icke såsom principfråga.

Det är en inom doktrinen antagen sanning, att icke en persona moralis utan en fysisk person kan begå en förseelse såsom sådan, och således icke heller en bolagsstyrelse såsom sådan utan de enskilda personer som bilda styrelsen. Dessa böra alltså plikta för sin förseelse i detta fall och betala böterna, men icke styrelsen såsom sådan. Herr Wallenberg har sagt, att det är orätt att ådöma hvar och en särskild styrelseledamot böter, hvilka endast böra ådömas styrelsen i sin helhet, och att det ju är sak samma, om blott staten utfår sina böter. Men i många fall saknas tillgång till gäldande af böterna, och då måste böterna förvandlas till fängelse vid vatten och bröd. En enskild styrelseledamot kan betala och andra icke. Det uppstår då svårighet vid förvandlingen, hvarpå man deremot ej kan misstaga sig, om man sätter bötesbelopp för hvarje styrelseledamot. Då man stiftar lag, bör man göra den så tydlig som möjligt. Justitiombudsmannen har haft den sorgliga pligten att ofta åtala oriktig förvandling af böter, hvilket ytterligare visar nödvändigheten af den af mig angifna fordran på tydlighet hos lagen.

Herr Wallenberg har vidare med ogillande talat om det latitudsystem, som blifvit föreslaget, så väl i Utskottets som reservanternes förslag. Jag ber dock att få erinra, att förseelsen kan i många fall

*Tillägg till  
gällande före-  
skrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)*

vara olika, likasom äfven bolagen kunna vara af olika beskaffenhet, förmögenhetsvilkor m. m., hvilket gör att bötesbestämmelserna böra något variera. Utskottet har icke tagit så stor latitud som medgifves i strafflagen, nemligen från 5 till 500 kronor, utan något inskränkt den. Reservanterne hafva inskränkt denna latitud ännu mera. De äsigter, Herr Wallenberg härvidlag uttalat, stå i uppenbar strid med hvad Stockholms handels- och sjöfartsnämnd yttrat uti ett till Kongl. Maj:t ingifvet förslag angående handelsregister och procura, hvilket är underskrifvet af Herr Wallenberg såsom ordförande i denna nämnd. Deruti föreslogs bötesmedlens latitud från 5 till 500 kronor för underlåtenhet af anmälan i åtskilliga hänseenden, och således en mycket större latitud än här.

Hvad beträffar Herr Frömans anmärkning derom, att förordningen, sådan den nu är uppställd, icke omfattar sådana aktiebolag, som icke äro af Kongl. Maj:t fastställda, t. ex. ångslupsbolag och andra bolag för sjöfarten, som kallas aktiebolag utan att hafva Kongl. sanktion, så synes mig det icke vara förenadt med stor svårighet att få reda på hvilka, som äro ansvariga för sådana bolag, ty man kan stämma en af bolagsintressenterne, hvilken då plägar vara mån om att uppgifva sina medintressenter.

Deremot kan det åtminstone låta mera försvara sig, att någon skyldighet borde i lagen stadgas för domare att hålla de nu ifrågasatta anmälningarna tillgängliga för allmänheten. Det är väl klart, att, om domaren får skyldighet att fullständigt registrera dem, upplysningarne ur sjelfva registret kunde blifva lätt tillgängliga, men då något stadgande derom icke finnes i förordningen, skulle domaren icke bryta deremot, om han placerade anmälningarne i häradsarkivet. Då jag förmodar, att Kammaren icke är benägen att nu på rak arm antaga denna förordning, icke ens i den form reservanterne föreslagit, eluru detta lagförslag är noga granskadt inom Utskottet, der det blott skilde på en röst mellan Utskottets och reservanternes förslag, så förenar jag mig med Herr Fröman i yrkandet om återremiss. Dervid kan dock icke förekomma till behandling lösningen af de nya frågor, som Herr Wallenberg nu väckt. De utgöra icke nu föremål för Lag-Utskottets pröfning, ty Utskottet har icke någon motionsrätt, och Herr Wallenberg har icke heller enligt den i grundlagen stadgade ordning beredt sig tillfälle att få sina äsigter i dessa frågor pröfvade. Jag upprepar mitt yrkande om återremiss.

Herr von Gegerfelt: Efter hvad den föregående talaren yttrat till försvar för Utskottets betänkande mot de af Herr Justitieombudsmannen framställda anmärkingar, återstår för mig i denna del blott en ringa efterskörd.

Justitieombudsmannen har klandrat, att Utskottet endast upptagit såsom föremål för det ifrågavarande stadgandet de aktiebolag, som vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse. I afseende derpå har blifvit erinradt, att aktiebolag, intill dess sådan fastställelse vunnits, äro solidariskt ansvariga, hvarför den som mot sådant bolag vill föra talan eger vända sig mot hvilken som helst af dess ledamöter. Detsamma gäller ock i afseende på vanliga handelsbolag.

*Tillägg till  
gällande föreskrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)*

Vidare får jag erinra, att då justitieombudsmannen i sitt förslag till förordning undantagit bankbolag, så förekommer deremot att dessa bankbolag icke i juridisk bemärkelse kunna anses för aktiebolag, hvar-till svårigen andra kunna hänföras än de, hvarom 1848 års förordning handlar; och förrän Kongl. Maj:t fastställt bolagsordning har ett sådant bolag icke egentligen kommit till stånd, utan befinner sig i ett slags öfvergångstillstånd.

Hvad angår den frågan, huruvida styrelsen eller dess ledamöter skola fällas till böter, måste jag erkänna, att jag för min del tvekat mellan båda åsigtorna och finner hvilken som helst antaglig. Dock anser jag det principiellt riktigt, att, då styrelsen skall fullgöra den ifrågavarande anmälan, styrelsen bestämmes såsom den som skall böta för uraktlåtenhet deraf. Man har väl sagt, att icke moraliska personer utan endast personer af kött och blod kunna begå brott. Det gäller dock obestriddigen om gröfre brott, der urbota bestraffning ifrågakommer; hvaremot det icke är så klart i fråga om mindre förseelser. Exempel saknas ej att styrelser för sågverksbolag blifvit dömda för skogsåverkan, bränvinsutskänkningsbolags styrelser för oloflig försäljning o. s. v. I förevarande fall är endast fråga om försummelse att fullgöra en ordningsföreskrift, och böterna hafva i följd deraf egenskap af vite, vid hvilket förhållande all tvekan om bötesbestämmelsens behörighet torde böra förfalla. Kongl. förordningen den 28 Juni 1798 ålägger deri omförmälda bolag plikt för försummelse att föreskrifven anmälan fullgöra.

Hvad nu angår justitieombudsmannens anmärkning, om behovet af särskild föreskrift derom att domstolarne skola hålla inkomna anteckningar för allmänheten tillgängliga, så anser jag att man icke bör gå in i reglementerande af sådant, som är allmänt erkänt. Domaren skall hålla hvarje handling tillgänglig, och i detta fall tillkommer särskildt, att bolagsstyrelse vanligen omväljes årligen, och derföre behöfva dessa anteckningar i allmänhet icke vara tillgängliga för längre tid tillbaka än ett år.

Hvad nu angår latituden, så har redan Herr Samzelius fäst uppmärksamheten derpå, att sådan latitud i dylika fall i allmänhet föreskrifves. Dessutom kan försummelsen vara af väsentligen olika beskaffenhet; i ena fallet kan den härröra blott af glömska, i ett annat fall kan det må hända vara af intresse för ett bolag att undanhålla allmänheten kändedom om hvilka personer som utgöra bolagets styrelse. Likaså kan försummelsen ega större eller mindre betydelse, allt efter som bolaget är af ringa omfattning eller utöfvar stor verksamhet. Då är det icke billigt, att böterna blifva lika stora.

Herr Samzelius har slutligen anhållit om återremiss i ändamål att få den af honom m. fl. afgifna reservation antagen. En sådan återremiss synes dock i alla händelser obehöflig. De som gilla reservationens syfte torde tryggt kunna godkänna dess ordalydelse. Jag för min del yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: För det fall, att, såsom af en föregående talares yttrande tyckes framgå, någon skulle hafva förbisett innehållet af 14 § i Kongl. förordningen angående aktiebolag, ber jag att få upp-

läsa densamma. Den lyder sålunda: »Om bolag, hvilka bedrifva bankrörelse med egna, tryckta eller graverade förbindelser, stadgas särskildt». De höra sålunda icke till den nu förevarande frågan.

Beträffande frågan i öfrigt, så har en reservant velat omnämna, att staten kunde riskera att icke få ut sina böter, och att man i sådant fall icke skulle veta, hvem som skulle sättas på vatten och bröd. Det är mycket uppbyggligt att tänka sig en lagstiftning, der man tager för gifvet, att vatten- och bröd-straffet skall tillämpas på ledamöter i styrelsen af ett aktiebolag. Det kan må hända vara juridiskt samvetsgrant; men icke vittnar det om synnerlig klokhet, ty man bör väl skilja mellan tilltag, som kunna kallas straffbara, och sådana fel som icke äro annat än simpla försummelse. Den ärade talaren har yttrat, att »när man skall stifta en lag, bör man söka göra den fullständig»; men skall man stifta en lag med den utgångspunkt, som han här antydt, så blir det en lagstiftning, som skjuter öfver målet.

Emot mig har blifvit åberopad en strof ur ett förslag till lag om firma eller procura. När denna lag kommer under öfverläggning i Kammaren, skall jag svara på den saken.

Herr Samzelius har vidare yttrat, att jag här skulle hafva väckt nya frågor. Detta har jag icke gjort; men jag har ansett, att, ehuru aktiebolagslagen kunde fordra en större omarbetning, bör dock det uu föreslagna tillägget kunna särskildt antagas.

Jag tackar Herr Gegerfelt för de upplysningar, han lemnat, nemligen att inom Utskottet icke kunde åstadkommas pluralitet för en så orimlig sak, som att samtliga styrelseledamöterna skulle kunna plikt-fällas för något, hvartill icke alla varit vållande, utan som varit uppdraget må hända åt en verkställande direktör. Det vore en sådan orimlighet, att jag icke kan förstå, att någon kan vilja förfäktat ett sådant förslag, så vida han icke har i kikaren att få styrelseledamöterna på vatten och bröd.

Då jag emellertid icke vunnit understöd ens af Herr Gegerfelt angående borttagande af latitudsystemet i detta fall, så, och enär jag alltid för min del iakttagit att söka skaffa mig rätt eller så nära rätt som möjligt, ber jag att få modifiera min framställning derhän, att bötesbeloppen bestämmas från och med 50 till och med 100 kronor. Jag gör detta därför, att jag icke kan förstå, att skilnaden mellan försummelserna kan vara så stor som mellan 1 och 10, eller att den ena försummelsen kan vara 10 gånger så stor som den andra. Låt oss därför stanna vid förhållandet 1 till 5; det bör vara tillräckligt att se huru det verkar, och jag tror, att våra domares rättrådighet är så stor, att de få svårt att ålägga annat än minimibeloppet för ett sådant fel som det i fråga varande.

Jag anhåller, att Herr Talmannen icke behagade fästa sig vid en sådan framställning som den om återremiss, enär detta icke tjänar till något, ty man kunde möjligen få förslaget åter sämre än det nu är, och anhåller för min del om bifall till Utskottets förslag med den förändring, att maximum 500 kronor reduceras till 100 kronor.

Herr Fröman: En talare har yttrat, att orsaken, hvarför Utskottet inskränkt den i fråga varande lagstiftningen till bolag, som

*Tillägg till  
gällande före-  
skrifver om  
aktiebolag.  
(Forts.)*

*Tillägg till  
gällande föreskrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)*

erhållet Kongl. Maj:ts sanktion, vore den, att uti andra aktiebolag vore alla ledamöterna solidariskt ansvariga. Detta var för mig icke obekant, men jag vet tillika hvilka svarigheter, som i afseende på dem möta vid tillämpningen af 15 kapitlet Handelsbalken. Det är nemligen så, att dessa bolags tillvaro på sätt och vis står utom lagen. De kunna icke hänföras under 1848 års förordning om aktiebolag och icke heller under 15 kapitlet Handelsbalken. Emellertid, när ingen annan lag finnes, så har man på dem fått tillämpa sistnämnda lagrum. Af nämnda solidariska ansvarighet följer, att, om jag har en rättstvist med ett sådant bolag, jag får angripa hvem som helst af delegarne i bolaget, men denne kan vara helt oskyldig i de åtgärder styrelsen vidtagit, och ändock skall jag mot honom fullfölja det ansvarsstående, som gäller hela bolaget. Detta är icke som det bör vara, och leder icke till nödig utredning af rättsförhållandet och till ett rättvist slut på tvisten. Det synes mig derföre, som om äfven dessa osanktionerade bolag, då de äro af hufvudsakligen samma natur som aktiebolagen, bort i förslaget inrymmas.

Samme talare har emot min uppställning af lagförslaget anmärkt, att jag undantagit bankbolag, ehuru dessa icke äro aktiebolag, utan ett särskildt slag af bolag. Jag tror, att bankbolag mycket väl kunna kallas aktiebolag, så snart de äro grundade på aktier; ty det är denna omständighet, icke beskaffenheten af den rörelse, ett bolag bedrifver, som gör det till aktiebolag. Vidare hafva tvenne talare åberopat såsom exempel, att en styrelse kan dömas till ansvar enligt föreskrifterna i 1798 års förordning. Denna förordnings tillämpning på aktiebolag har gifvit anledning till mycket bryderi. Der säges, att anmälan skall ske, så snart någon förändring uti bolagets sammansättning inträffar. Nu kan bolaget bestå af flera tiotal personer, och alla dessa skulle följaktligen få sota för den uraktlätta anmälan af en enda öfverlåtelse af andel i bolaget eller en ny persons inträdande i bolaget. Denna orimlighet har på senaste tiden ledt till den tolkning af berörda föreskrift, att endast de personer, som utgöra styrelsen, bötfällas för nämnda uraktlåtenhet.

En annan talare har anmärkt, att det skulle vara en orimlighet, om det stode i bolagsordningen, att den verkställande direktören skall göra den i fråga varande anmälan, att då pliktfälla andra styrelseledamöter för uraktlåtenhet deraf. Men om det står i bolagsreglerna hvem som skall göra anmälan, så kan väl ingen annan pliktfällas för försummelsen. Jag kan icke hjälpa, att jag fullföljer min anhållan om återremiss och hoppas, att Utskottet skall finna skäl att jemka sitt förslag i dessa mindre väsentliga omständigheter, hvarigenom jag tror, att lagförslaget skulle mera motsvara det behof, hvars afhjelpande åsyftas, än om man inskränker förslagets gällande kraft till endast de bolag, som vunnit Kongl. Maj:ts sanktion.

Herr Samzelius: Jag skulle icke åter våga besvara Kammarerna med ett anförande i denna fråga, om icke en talare på stockholmsbänken velat karakterisera skilnaden mellan Utskottets och reservanternes förslag sålunda, att under det Utskottet uppställt den humana principen, att bolagets styrelse skulle få plikta med penningar, så



*Tillägg till  
gällande före-  
skrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)*

hafva reservanterne åsyftat att drakoniskt straffa styrelseledamöterna med vatten och bröd. Så är dock icke förhållandet. Ut i detta afseende skiljer sig icke Utskottets och reservanternes förslag i någon mån; ty äfven om intet ord derom förekommer i förslaget, så hafva vi allmänna lagens bestämmelser derom, att böter icke få afskrifvas, utan vid bristande tillgång skola förvandlas till vatten och bröd, och detta få väl äfven styrelseledamöterna i ett bolag underkasta sig. Det är blott för att få denna bötesförvandling enkel, som reservanterne trott, att straffet borde utsättas för hvar och en. Om en styrelse, bestående af fem ledamöter, dömes till böter för ifrågavarande förseelse, och fyra kunna betala men den femte icke, så blir det icke en femtedel som skall förvandlas, utan hela bötesbeloppet, hvilket synes mig temligen hårdt. Utskottets förslag blir således i tillämpningen stängare än reservanternes, enligt hvilket endast det belopp hvar och en styrelseledamot för sig ådömes skall förvandlas. Herr Wallenberg har yttrat, att han vid annat tillfälle ville svara för förslaget om firma och procura; men det kan icke vara ur vägen att nu påminna om detta förslag, och der står, att vid bristande tillgång skola böterna för uraktlåtenhet att anmäla en persons deltagande i en firma förvandlas efter strafflagen, d. v. s. till fängelse vid vatten och bröd. Der har han utan reservation underskrifvit samma grundsats, som han nu bestrider; ty jag har äfven varit i tillfälle att se protokollen.

När nu Lag-Utskottets ordförande tillkännagifvit, att denna formulering blifvit så noga diskuterad inom Utskottet, så skall jag, då jag icke vill hafva någon annan ändring än just den i reservationen angifna, återtaga mitt förra yrkande om återremiss och anhåller om bifall till Utskottets förslag med den modifikation i sista momentet, som reservationen innehåller.

Jag vill dock icke förbigå ett yttrande af ordföranden i Lag-Utskottet. Han sade, att i 1798 års förordning stadgades ansvar för bolag, som icke göra anmälan. Detta hafva vi många gånger talat om inom Utskottet. Men denna förordning är i alla afseenden en sådan, som icke manar till efterföljd, utan tvärtom; den är i många afseenden ett oting och utgör icke någon heder för den svenska lagstiftningen. Mig synes mera mana till efterföljd att fortgå i den riktning, som strafflagen angifver, nemligen att hvar och en skall böta för sitt brott.

Herr Wallenberg har yttrat, att det kan finnas ledamöter i styrelsen för ett aktiebolag på andra ställen, än der bolaget har sitt forum, och hvilka således icke kunnat deltaga i den ifrågasatta anmälan. Vid tillämpningen af lagen skulle dock helt visst icke någon annan än den felande därför dömas; ty man kan tryggt antaga, att domaren, utan att sådant i författningen påpekas, icke skulle fälla någon annan styrelseledamot till ansvar än den eller de, som verkligen felat.

Såsom jag redan nämnt, får jag anhålla om bifall till Utskottets förslag med den modifikation, som reservanternes förslag innehåller i sista momentet.

Herr Ribbing, Sigurd: Jag skall se till, att jag icke upprepar hvad som af andra talare redan blifvit yttradt i samma riktning

Tillägg till  
gällande före-  
skrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)

som den, till hvilken jag sluter mig, utan endast tillägga hvad efter mitt omdöme kan vara att i ena eller andra afseendet tillägga. Jag vill då till en början fästa mig vid den första erinran, som justitieombudsmannen hade att göra vid Utskottets sätt att behandla hans förslag, då det säger: »aktiebolag, hvilket enligt Kongl. förordningen den 6 Oktober 1848 vunnit Konungens stadfästelse å sin bolagsordning». Härvid anmärktes, att det finnes många bolag, som i öfrigt hafva alla kriterier på att vara aktiebolag, men som icke erhållit Kongl. fastställelse, och att det vore nyttigt in praxi, att äfven på dessa förslaget tillämpades. Det är allt för möjligt att så är förhållandet, men *det* hjälpes icke genom att utesluta orden: som fått Kongl. fastställelse enligt 1848 års förordning. Ty om det finnes bolag, som kalla sig aktiebolag utan att vara det, så komma de dermed ej under den nu föreslagna lagen ens om denna nämner »aktiebolag» utan vidare tillägg, enär domaren icke lärer tillämpa lagen på andra bolag än dem, som verkligen *äro* aktiebolag. Denna justitieombudsmannens anmärkning fordrar således en utvidgning af det förslag, justitieombudsmannen sjelf framställt, ungefär derhän att det skulle heta: aktiebolag och hvarje annat likartadt bolag, äfven om det icke erhållit Kongl. sanktion, o. s. v.

Justitieombudsmannen har vidare, i närmaste sammanhang med den nu berörda anmärkningen, fäst uppmärksamheten vid det undantag, som i hans förslag förekommer för bankbolag. Utskottet har ansett ett sådant uttryckligt undantag icke vara behöfligt, därför att särskildt Kongl. stadganden finnas om hvad som gäller för bankbolag, och dessa der icke kallas för aktiebolag.

Hvad vidare angår frågan om pliktskyldighet, i fall försummelse af anmälan sker, så ber jag att derom få säga ungefär detsamma, som den ärade ordföranden i Lag-Utskottet, nemligen att jag icke anser det af någon väsentlig vigt, om det stadgas det ena eller det andra — af Utskottet eller af reservanterne föreslagna — utan efter mitt förmenande kan det gå an att stadga så väl att styrelsen pliktar, som att styrelseledamöterna hvar för sig plikta. Jag har i Utskottet biträdt dess förslag, att styrelsen skall plikta, principiellt därför att här är fråga icke om ett brott, utan om en försummelse, och då finnes intet hinder att ådöma en kollektiv personlighet ansvar därför. Mot detta Utskottets förslag och till förmån för reservanternes har blifvit anfördt, att med reservationens ordalydelse skulle åstadkommas större säkerhet för staten att få ut vitesbeloppet och större tydlighet, det sista med afseende på förfarandet vid möjligheten af att ledamöter i styrelsen icke kunde betala vitet, och fråga således uppstode om dess förvandling. I förra hänseendet är jag af den åsigt, att det deremot finnes större säkerhet att få ut plikten, om styrelsen skall betala den, än om styrelseledamöterna hvar för sig skola göra det. Ty är det styrelsen, så får den betala, som kan betala, och då finnes lika stor möjlighet att erhålla beloppet, som att *någon* enda af ledamöterna är i stånd att betala. Hvad åter tydligheten angår, har den ärade reservanten i sitt sista anförande sjelf påmint om, att i allmänna lagen finnas stadganden, som reglera strafförvandlingen, och då så är, kunna ju dessa äfven i detta fall få tillämpas. Ett motiv för Utskottets nu framlagda förslag i förevarande afseende, visserligen af sekundär betydelse, men som

dock i någon mån gjorde sig gällande i Utskottet, var det, att efter Utskottets förmenande justitieombudsmannen sjelf hade i sitt förslag yrkat, att det skulle vara styrelsen, som skulle fällas till böter i händelse af försummelse. Det heter nemligen i hans förslag: »böte syssломännen», och då tyckte man, att när justitieombudsmannen sjelf föreslagit sådant, var det icke skäl att gå ifrån det. Nu har han dock sagt, att reservanternes åsigt kommer närmast hans. I sådant fall får Utskottet erkänna, att det gjort sig skyldigt till ett misstag. Men för min del vågar jag påstå, att om man säger: »syssломännen skola plikta», och icke »hvar och en af dem», då är »syssломännen» detsamma som styrelsen.

*Tillägg till  
gällande föreskrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)*

För min del och på de skäl, som förut blifvit anförda, anhåller jag få yrka bifall till Utskottets förslag och vill endast göra den anmärkning mot hvad Herr Wallenberg yttrat, att det synes mig icke vara af väsentlig vikt, när man vid vitesbeloppet medgifver en latitud, om denna blir inom förhållandet af 1 till 10 eller af 1 till 5.

Herr Wallenberg: Herr Samzelius har framställt en jämförelse emellan underlåtenhet att anmäla sig som köpman och ändock drifva affärer under antingen firma och underlåtenhet att anmäla valet af en bolagsstyrelse. Denna jämförelse haltar emellertid icke obetydligt. Ty huru förhåller det sig med aktiebolag? Jo, när ett sådant börjar, ses allt i rosenröd, och då vilja alla vara med; det är således ingen anledning tro, att något aktiebolag smyger sig fram eller verkar i tysthet. Deremot om en person börjar att drifva en affär under en firma, som har likhet med en annan firma, som redan vunnit anseende, så kan det hända, att sådant är gjordt för att vinna kredit, som han icke förtjenar. Således är jämförelsen haltande. Samme talare har vidare sagt, att han kände bolag, som icke skulle hafva råd att betala den plikt, som de för nu i fråga varande försummelse kunde varda ålagda. Jag känner visserligen äfven klena bolag; men jag vet tillika, hvad det är för en anmälan dessa böra göra till domstolen, och det är en helt annan än den i fråga varande. Mäktar bolagsstyrelsen icke åstadkomma ett sådant bötesbelopp som detta, så är det tydligt att ett sådant bolag bör skynda att göra cession. Herr Samzelius sade, att han känner till sådana bolag, af hvilka man kunde befara att styrelsen hvarken kunde böta eller ville göra cession. Jag vill icke bestrida detta; men för min del har jag ej lust att lära känna dem. Emellertid känner jag inga styrelseledamöter, som skulle löpa fara att komma in på vatten och bröd, äfven om reservanternes förslag antoges, och jag känner för väl denna ärade Kammare för att tro, att man skulle gå så till väga, att man a priori antager, att man har brottslingar för sig i alla aktiebolag.

Det synes nästan vara Herr Samzeli's åsigt, att man skall stifta lagar för att kronan skall få böter; är det så, så kan man ju kasta fram några förnärmande anmärkningar mot dem, som hafva att sköta ett bolags affärer.

Slutligen har Herr Samzelius yttrat, att domaren måtte väl icke döma andra än de felande styrelseledamöterna. Jag kan icke se, att der står »felande» uti hans reservation, utan der står helt enkelt

Tillägg till  
gällande före-  
skrifter om  
aktiebolag.  
(Forts.)

»styrelsens ledamöter». Om nu några af desse hafva fått sig uppdraget att på annan ort bevaka bolagets bästa och de icke äro felande i fråga om den uraktlättna anmälan, skulle de, om reservationen antages, ändock blifva dömda till böter därför, och bötesbeloppet i nästan otänkbara fall förvandlas till vatten och bröd.

Herr Reutersvärd: Jag har endast två väsentliga anmärkningar att göra mot det förevarande lagförslaget. Den ena afser, att tiden, inom hvilken anmälan om valet af styrelse skall ske, är för kort. Man kan tänka sig ett stort bolag, som har att granska en uppgjord bolagsordning, hvilken kan vara af ganska omfattande beskaffenhet; men valet af styrelse, som skall ske vid allmän bolagsstämma, är icke fullt lagligt förr än protokollet är justerat. Då fruktar jag, att fjorton dagar är en allt för kort tid för inlemnande af denna anmälan, och att för en så ringa försummelse, som den att icke inom nämnda tid uppgifva, hvilka som äro styrelseledamöter, straffbestämmelsen af 500 kronors böter är alldeles för stor. Man kan begå flera slag af brott, för hvilka straffet icke är så stort, och det beror ju helt och hållet på domarens godtycke att bestämma böterna ända till 500 kronor. Detta är verkligen ett sätt att tvinga en styrelse in på vatten och bröd, och det kan väl icke vara meningen att använda så stränga straff för så ringa förseelser.

Jag skulle vidare önska, att man bestämde ett fixt belopp, lika för alla, så vida ingen skada uppstår af försummelsen. Men uppkommer skada, då må gerna straffet vara högt. På grund af hvad jag nu yttrat skulle jag önska, att tiden »inom fjorton dagar» förändrades till en månad, samt att bötesbeloppet bestämdes till 50 kronor, så vida ingen skada uppkommer; men om så skulle vara förhållandet, borde domaren kunna höja böterna till 500 kronor. I denna syftning ber jag få förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Hvad beträffar det yttrandet af en ledamot utaf Utskottet, att det kunde vara likgiltigt, om latituden vore som 1 till 5 eller 1 till 10, tror jag, att detta är en allt för mycket vidsträckt latitud och att vi i allmänhet böra vid lagstiftningen se till, att icke allt för mycket lemnas åt godtycket, så att vid den ena häradsrätten dömes till 50 kronors böter och vid den andra till 500 kronors böter för förseelser, som äro precis desamma.

Herr von Gegerfelt: Jag vill endast med några få ord besvara den föregående talarans anförande. Hans första anmärkning afsåg, att tiden för anmälan skulle vara för kort. Jag tror dock, att mellan det ställe, der ett val sker, och domaren i orten är afståndet icke så långt, att icke en dylik anmälan väl kan göras inom fjorton dagar. Jag medgifver, att man äfven kunde bestämma en månad; men detta torde icke vara af den vikt, att det bör föranleda återremiss.

Hvad vidare angår latituden för böterna, så får jag fästa uppmärksamheten på, att motiven för en uraktlättna anmälan kunna vara så olika, och bolagens omfattning och betydelse så skiljaktiga, att derigenom fullt motiveras en sådan latitud som den föreslagna. Talaren föreslog, att böterna skulle bestämmas till 50 kronor, men om skada

uppkomme, till 500 kronor. Det är just med afseende på de olika gradationerna i detta afseende, som latituden är bestämd. Att sätta en gräns blott för det fall, att skada skett, är olämpligt, då så många andra omständigheter kunna inverka på bötesbeloppets storlek, t. ex. om underlåtenheten att göra föreskrifven anmälan varit afsigtlig eller föranledts af försummelse. Det är på dessa skäl, som man bör åt domaren lemna erforderlig latitud, och det är ingen anledning antaga, att den skall af honom missbrukas i detta fall mer än i andra. Jag förmodar, att det i allmänhet blir det lägsta bötesbeloppet, som kommer att tillämpas, äfvensom att de fall, då en sådan tillämpning kommer att ske, blifva mycket sällsynta.

*Tillägg till gällande föreskrifter om aktiebolag. (Forts.)*

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen 1:o) att utlåtandet måtte oförändradt bifallas; 2:o) att detsamma skulle antagas med den förändring, som funnes föreslagen i den af Herr *Samzelius* m. fl. emot utlåtandet afgifva reservation, eller att sista punkten i Utskottets förordningsförslag skulle erhålla följande lydelse: »Försummas något af hvad sålunda är föreskrifvet, böte styrelsens ledamöter hvar för sig från och med tio till och med ett hundra kronor»; 3:o) af Herr *Wallenberg*, att Utskottets förslag måtte bifallas endast med den ändring, att det i sista punkten förekommande bötesbeloppet *femhundra kronor* utbyttes emot *ettihundra kronor*; och slutligen 4:o) att utlåtandet, på grund af hvad emot detsamma blifvit anmärkt, skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter framställdes propositioner å dessa yrkanden, af hvilka propositioner de tre första besvarades med talrika nej jemte åtskilliga ja, och den sista med talrika ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande,

Herr *Wallenberg* begärde votering.

Sedan Kammaren, på Herr Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit bifall till utlåtandet oförändradt, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att Lag-Utskottets utlåtande N:o 20 skall till Utskottet återförvisas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 71.

Nej 22.

Föredrogs å nyo och biföllos Konstitutions-Utskottets den 16 och 19 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring i § 59 af Riksdagsordningen; och

N:o 6, i anledning af väckt motion om ändring i 27, 32, 33, 34, 37 och 55 §§ af Riksdagsordningen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 16 och 19 i denna månad bordlagda betänkande N:o 6, i anledning af väckta förslag rörande ändringar i gällande bevillningsstadga.

*1:sta punkten.*

Biföllos.

*2:dra punkten.*

*Erläggande af  
bevillning för  
skogsområden,  
upplåtna till  
privilegierad  
stockfångst.*

Herr Bennich: Inom Bevillnings-Utskottet var jag af den mening, att Herr Hörnfeldts i fråga varande motion borde bifallas, ehuru någon reservation af mig ej finnes antecknad af det skäl, att jag i Utskottet rönte ganska litet understöd. Jag ber dock att, under förutsättning att Herrarne tagit kännedom om betänkandet, få hänvisa till den utredning, som Utskottet gjort, och hvilken utredning tydligen visar, hvad också Utskottet medgifver i slutet af sitt yttrande, att motionen har goda skäl för sig. Enda anledningen, hvarför Utskottet icke desto mindre ansåg sig böra hemställa att motionen nu icke måtte bifallas, var den, att Riksdagen 1875 i underdånig skrifvelse ifrågasatt införa en förändring i fråga om den privilegierade stockfångsten, hvilken förändring går derpå ut, att viss areal af skogsmark skulle i stället för den privilegierade stockfångsten tillerkännas sågverksegarne. Denna fråga är, såsom man finner af de åtgärder, hvilka redan föranledts af Riksdagens skrifvelse, af temligen omfattande beskaffenhet och torde länge få vänta på sin lösning. Det är vidare väl att emotse, att, då det utbyte, som ifrågasattes i 1875 års skrifvelse, kommer att vara beroende på hvar och en särskild privilegieinnehafvares uttryckliga medgifvande, något sådant knappt är att förvänta. Vid sådant förhållande synes det mig, som om Herr Hörnfeldts motion derom, att äfven de skogsområden, hvilka blifvit för privilegierad stockfångst upplåtna, borde vara underkastade särskild bevillning, är förtjent af bifall. Den rätt, som sågverksegarne hafva till dessa skogsområden, är så fullkomligt lik åborätt i allmänhet, att det icke gerna gifves någon anledning, hvarför icke den ena förmånen lika väl som den andra skall vara särskild beskattning underkastad.

Såsom Herrarne erinra sig, hafva under loppet af flera riksdagar förslag blifvit väckta derom, att man skulle mer och mer parcellera beskattningen på rörelse, som drifves på olika orter, på det att kommunerna måtte få motsvarande andel i kommunalskatt. Mot de före-

slagna ändringarne i § 9 af Bevillningsförordningen har jag dock alltid stridt, emedan jag anser det icke vara riktigt att för kommunala ändamål förrycka sjelfva grundvalen för beskattningen. Här åter är lika mycket i kronans som i kommunens intresse, att en fastighetsbesittning, sådan som i fråga varande, blifver särskildt taxerad och med bevillning ålagd. Då får staten sin rätt och en hvar kommun sin, och hvarken bevillningstaxeringen eller beskattningen invecklas genom den föreslagna förändringen. Vid sådant förhållande, och då motionens rättighet är af Utskottet erkänd, har jag endast att föreslå den förändring i klämman af Utskottets hemställan att, då det heter »att i fråga varande motion icke må af Riksdagen bifallas», derur måtte borttagas endast ordet *icke*; och får jag hos Herr Talmannen anhålla om proposition å denna förändrade lydelse.

*Erläggande af bevillning för skogsområden, upplåtna till privilegierad stockfångst.*  
(Forts.)

Friherre Hamilton: Det är visserligen en mycket liten förändring i Utskottets hemställan, som den siste talaren föreslagit, men den innebär ganska mycket, och jag kan ej förena mig derom, ty jag finner Utskottets motivering rätt fullständig, och särskildt är dess sista yttrande i och för sig allt hvad som behöfver sägas, nemligen att Utskottet icke trott sig böra nu ifrågasätta påförandet af en bevillning för ett beskattningsföremål, som Riksdagen afsett snart skola komma att upphöra, desto mindre som någon nämnvärd tillökning i statsinkomst derigenom icke skulle uppstå. Jag anhåller således om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Reutersvärd: Utan tvifvel har den motion, som Herr Hörnfeldt framlagt, goda skäl för sig, men vid den noggranna pröfning af densamma, som i Utskottet försiggick, utröntes, att statens intresse, för så vidt det berördes af motionen, var en obetydlighet, knappt nämnvärd. Hvad åter beträffar motionens syfte, tycktes det framgå, att det var af vigt för den kommunala beskattningen att få den mark, på hvilken privilegierad stockfångst är upplåten, beskattad, med särskildt afseende å det bete och den slätter, hvartill der är tillfälle. Värdet af detta bete och denna slätter är, säger motionären, ofta större än värdet af sjelfva stockfångsten. Men då man vet, huru det går till med bete och slätter i de norrländska provinserna, nemligen att de till stockfångst upplåtna skogsområden betraktas såsom allmänningar, der icke blott den, som eger privilegiet, utan snart sagdt hvem som helst släpper in sina kreatur, så synes det vara obilligt, om den, som har stockfångsträttigheten och för den samma erlägger stubbörasafgift, ytterligare skall betala skatt därför att främmande begagna betet och slätterna.

Men hvad som hufvudsakligast afhållit mig från att tillstyrka bifall till motionen är 1752 års förordning angående privilegierna för denna stockfångst, och jag nästan fruktar, att Riksdagen genom bifall till motionen skulle tråda dessa privilegier för nära.

Den förste talaren åberopade, att denna rättighet till stockfångstområden motsvarar i det närmaste vanlig åborätt, och att de på samma grund borde beskattas. Men det är kanske icke alldeles så, ty rättig-

*Erläggande af bevilning för skogsområden, upplåtna till privilegierad stockfångst.*  
(Forts.)

het till stockfångst är förenad med vissa privilegier, då deremot åborätt icke är af sådana omgärdad.

Jag tror, att Riksdagen, åtminstone för närvarande, då frågan är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, gör klokast i att afslå motionen och bifalla Utskottets hemställan.

Herr Sjölund: I denna fråga har Bevilnings-Utskottet, i enlighet med hvad den förste ärade talaren anfört, i föreliggande betänkande meddelat en fullständig utredning af frågan, hvad beträffar tillkomsten af ifrågavarande privilegierade skogar, samt de vilkor, hvarunder desamma innehafvas.

För att göra sig ett närmare begrepp om förhållandet i föreliggande utredning bemärkes, att för träindustriens befrämjande blef åt enskilda sågverksegare i norra länen för öfver ett eller annat 100 år sedan stockfångsträtt från kronans skogar beviljad emot en ringa och obetydlig afgäld, benämnd stubböres-afgift, hvilken, om jag erinrar mig rätt, är 10 öre per träd.

På senare tider hafva dessa kronans skogar undergått afvittring, som förnämligast verkställdes från 1820 till 1856, och under afvittringen afsöndrades från kronans skogar större och mindre arealer till privilegierade skogar, hvarifrån sågverken egde afhemta den dem tillerkända stockfångst, men äfven under afvittringen tillerkändes sågverksegarne inom det utstakade området till privilegierad mark rätt till slätter och mulbete. För denna senare rätt hafva dock ej, enligt hvad mig är bekant, sågverken erlagt någon hemmansränta eller bevilning; och således synes mig att den framlagda motionen har stora skäl för sig. Och äfven om den ifrågasatta bevilningen icke kommer att blifva någon stor inkomst för statskassan, kommer den dock att medföra billighet och rättvisa för de kommuner, der privilegierade skogar äro belägna. Om t. ex. någon köper 7 à 8 tunnland mark i dessa fjelltrakter och sätter sig ner som nybyggare, skördar det foder som växer på marken och träsken, lifnärer sig utaf boskapsskötsel, måste han erlägga bevilning; men ett sågverk, som är i åtnjutande af slätter och bete till 70 à 80 tusen tunnland, betalar icke därför ett enda öres bevilning.

Den siste ärade talaren har sagt, att på de omnämnda områdena hvilken som helst kunde tillgodogöra sig betet och slätter; men detta påstående torde icke komma att hålla streck, ty äfven i dessa bygder är man nog mån om att ställa sig lagar och föreskrifter till efterrättelse.

Uti föreliggande betänkande på 5:te sidan läses:

»Härförutom har Utskottet trots sig böra nämna, att uti de utslag, angående tilldelande af stockfångstområden, af hvilka Utskottet varit i tillfälle taga kännedom, skogsrättan blifvit bestämd efter vidden ej blott af den egentliga skogsmarken utan jemväl af den inom området befintliga odlings- och slättermark, samt att fördenskull intet tvifvel synes Utskottet förefinnas derom att sågverksegarne, på sätt motionären uppgifvit, utöfver rätt till stockfångst inom området, äfven ega uteslutande rätt till slätter och mulbete derinom.



Med afseende på den rätt, hvarmed sågverksegarne sålunda för närvarande innehafva ifrågavarande stockfångstområden, har motionärens förslag synts Utskottet hafva skäl för sig, och Utskottet skulle icke tvekat att tillstyrka bifall till detsamma, derest icke Riksdagen, med anledning af väckt motion angående upprättande af hushållningsplan för de privilegierade stockfångstskogarne, uti till Kongl. Maj:t den 19 Maj 1875 aflåten underdånig skrifvelse anhållit, att Kongl. Maj:t, der de för vissa sågverk meddelade privilegier å stockfångst från kronans skogar finnas ostridiga, täcktes vidtagna åtgärder för träffande af aftal med privilegii-innehafvarne angående afstående från privilegierna.

Af hvad jag sålunda haft äran uppläsa, har det synts Utskottet, att den förevarande motionen har skäl för sig, derest icke fråga uppstått om upprättande af hushållningsplan för de privilegierade stockfångstskogarne, men jag kan icke förstå hvad denna hushållningsplan har med bevillningen att skaffa, och jag föreställer mig att, om de privilegierade markerna komma att upphöra, förfaller bevillningen af sig sjelf.

Jag yrkar bifall till motionärens framlagda förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten dels ock afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen, framställdes propositioner på dessa yrkanden och besvarades med ja och nej i blandning; hvarefter proposition på bifall till punkten förnyades, och då dervid svarades många ja och nej i blandning, förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller 2:dra punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Utskottets förevarande hemställan och bifaller den i ämnet väckta motionen.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 49.

Nej — 37.

3:dje och 6:te punkterna.

Biföllos.

*Erläggande af  
bevillning för  
skogsområden,  
upplättna till  
privilegierad  
stockfångst.  
(Forts.)*

*7:de punkten.*

Lades till handlingarne.

---

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 16 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 22, i anledning af väckta motioner dels om lagstadgande rörande sådana medlemmar af svenska kyrkan, hvilka icke äro döpta och konfirmerade i enlighet med samma kyrkas lagar, dels ock om underdånig skrifvelse i ämnet.

*1:sta punkten.*

Herr Grafström: Jag vågar för min ringa del uttala den öfvertygelse, att, om man endast på fullt allvar ville tillämpa religionsfrihetens stora grundsats, skulle alla de förvecklingar och konflikter, som för närvarande ega rum mellan den borgerliga och kyrkliga lagstiftningen, af sig sjelfva så småningom upphöra. Jag är dock af erfarenheten lärd att icke våga hoppas, att ett förslag, som i någon vidsträcktare mån skulle vilja tillämpa denna religionsfrihetens grundsats, skulle hafva för närvarande någon framgång. Jag tror, att vi i allmänhet icke kommit längre än att vi väl vilja erkänna religionsfriheten med hänsyn till de särskilda individerna. Vi tycka, att det icke anstår oss längre att med förföljelser af ett eller annat slag fara fram mot personer på grund af deras religiösa uppfattning; men jag tror, att vi icke ännu vilja tillämpa religionsfrihetens grundsats på de religiösa samfundens sjelfva, och således icke heller på den svenska kyrkan.

Jag har derföre i det förslag, jag haft äran framlägga, egnat uppmärksamhet åt några, jag kan nästan säga, dagligen förefallande konflikter, dem jag sökt få borttagna. Att jag icke heller varit ensam om en sådan uppfattning, visar sig äfven deraf, att en motion blifvit af Herr Westin i Andra Kammaren väckt, hvilken går ut på att gifva personer, hvilka i ett eller annat fall icke vilja underkasta sig den kyrkliga lagstiftningen, en rättighet som icke tillkommer dem nu med afseende på äktenskaps ingående. Det förhåller sig nemligen så att, när en person vill taga ut lysning till äktenskap och denne person icke underkastat sig hvad den svenska kyrkan fordrar af sina medlemmar, så kan på honom icke tillämpas den rättighet, som tillkommer främmande trosbekännare, utan är pastor då tvungen att vägra honom den begärda lysningen. Nu har Herr Westin föreslagit, att dessa inskränkingar, som gälla för medlemmar af svenska kyrkan, nemligen dop, konfirmation och nattvardsgång, skulle borttagas, men Herr Westin har tillika fasthållit, att en sådan person likväl skulle vara tvungen att obligatoriskt mottaga religionsundervisning. Jag får bekänna, att, huru jag än betraktar Herr Westins motion, finner jag, att den icke utan olägenhet skulle kunna antagas. Hvad först det beträffar, att han borttagit bestämningen om nattvardsgång, konfirmation och dop, men deremot velat bibehålla en obligatorisk religionsundervisning, så är jag fullkomligt öfvertygad om att han derigenom alldeles icke undanröjt

den konflikt han velat förekomma, ty den, som icke vill af kyrkans presterskap konfirmeras, vill väl i de flesta fall icke af presterskapet mottaga någon som helst religionsundervisning. Man skulle nu kunna säga, att saken kunde helt enkelt hjälpas derigenom, att man ur Herr Westins motion toge bort stadgandet om den obligatoriska religionsundervisningen, och dermed vore alla kyrkliga inskränkningar i och för lysnings uttagande bortfallna. Jag vill då fästa uppmärksamheten på hvad redan i Utskottets betänkande framhållits, nemligen att den svårigheten skulle uppstå, att kyrklig vigsel likväl skulle i sådant fall ega rum, ty ett sådant äktenskap vore icke ett borgerligt äktenskap. Nu vore det väl nästan otänkbart, att ett lagförslag skulle antagas, hvarigenom kyrkans presterskap skulle nödgas genom vigsel gifva bekräftelse åt en äktenskaplig förening, som vore från kyrklig synpunkt likställd med sådana äktenskap, som efter nu gällande lag icke få med vigsel bekräftas. Det gäller nemligen för närvarande, att sådana äktenskapliga föreningar, som ingås mellan en kristen och en icke kristen få icke med vigsel bekräftas. Om Herr Westins motion antoges, skulle det kunna inträffa, att en person, som t. ex. icke vore döpt och endast genom en juridisk fiktion vore medlem af kyrkan, skulle erhålla vigsel, hvilket strider mot den uppfattning, som uti motionen i öfrigt gör sig gällande.

Här föreligga två frågor: den ena är, att man icke vill förneka någon att ingå ett i borgerligt hänseende lagligt äktenskap på grund af hans religiösa uppfattning, men den andra är den, huruvida alla kyrkans förmåner skola tillerkännas dem, hvilka faktiskt stält sig utom hennes lagbundna ordning, och vidrörer, så vidt jag förstår, sjelfva den viktiga principfrågan. Frågan kan reduceras till denna: Är det tillåtet för den, som föraktar alla kyrkans lagar, äfven de fundamentallagar, hvilka konstituera henne såsom ett samfund, är det tillåtet, säger jag, för en sådan person att fortfarande få åtnjuta alla kyrkans förmåner? Om man anser detta vara hvad som borde vara, tillåter jag mig att fråga: hvartill skall det då tjena att stifta någon kyrkolag? Ty om hvar och en af kyrkans medlemmar har, utan vidare påföljd, rättighet att bryta mot kyrkans alla lagar, för hvad ändamål äro de väl då stiftade? Om man nu icke vill bestraffa den, som bryter mot kyrkans lagar, på samma sätt som man bestraffar brott mot statens lagar, nemligen med fängelse eller böter, så bör man väl låta skyldigheter och rättigheter uppvägas mot hvarandra. Vill man icke gå in på detta, så blir ju kyrkan mera värnlös än det simplaste sällskap, som får bildas i vårt land. Ett sådant sällskap, som bildas för hvilket som helst ändamål, framställer i sina stadgar sin verksamhet, och den, som icke vill rätta sig efter dessa stadgar, förhindras att jemte sällskapets medlemmar deltaga i dess verksamhet. Så skulle det icke vara fallet med kyrkan. Hon skulle prunka med en stor kyrkolag och detaljerade bestämmelser i alla möjliga hänseenden, men lagen behöfde icke gälla för någon af hennes medlemmar. Jag vill icke nu komma med samma klagovisor som förra året, ty jag skulle dermed sannolikt icke någonting uträtta, men jag vill dock fästa uppmärksamheten på en sak och fråga, huruvida det icke i dessa tider, när en katolsk propaganda försiggår öfver hela den civiliserade verl-

den, vore klokare af ett protestantiskt folk att genom lagstiftningen söka väcka inom sin nationalkyrka medvetandet af ett solidariskt ansvar i striden mot denna fiende och att samla kyrkans medlemmar till en sådan strid, huruvida icke detta vore klokare, säger jag, än att genom en lagstiftning, som sönderbryter kyrkan såsom samfund, beröfva henne de vapen, hon så väl i brydsamma förhållanden behöfver. Jag tror, att det är så mycket mera af vigt att genom lagstiftningen hafva en gång för alla fått klart för sig, hvilka som i full mening äro kyrkans medlemmar och hvilka såsom sådana hafva rätt att handhafva hennes angelägenheter, som vår svenska kyrka har hufvudsakligen en demokratisk karakter. Allt hvad i afseende på kyrkan är bestämmande kommer i vårt land nedifrån. Det är på kyrkostämman, som det ytterst beror, hvilka personer handhafva kyrkans angelägenheter, dels såsom prester och dels såsom ombud vid kyrkomötet. Det är således från kyrkostämman, som det för kyrkan utmärkande karaktersdraget utgår. Det är då af vigt att bestämma, hvilka der skola handhafva hennes angelägenheter; och jag vågar anse kyrkan helt och hållet värlös och rättslös gent emot andra samfund, om personer, som icke ens äro döpta och således icke ens tillhöra någon kristen kyrka, skulle handlägga hennes angelägenheter. Det är därför med stor glädje jag helsat det förslag, som af Utskottet framlagts.

Jag märker nu, att jag kommit in på en punkt, som icke är föredragen, då här ju endast är fråga om Herr Westins motion. Om jag sålunda begått ett misstag och om min argumentation gått öfver hvad som nu föreligger till behandling, så torde jag dock hafva visat så mycket, att det kan vara vådligt att antaga Herr Westins förevarande motion.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i entig-  
het med kyr-  
kans lagar.*

*2:dra punkten.*

Herr von Gegerfelt: I en vid detta betänkande fogad reservation har en ledamot af Utskottet mot 1 mom. i förevarande punkt anmärkt, att enligt detta mom., skulle »minderåriga barn, hvilka ännu icke uppnått den ålder, att de kunnat konfirmeras eller begå Herrans nattvard, förlora den dem, enligt kyrkostämmoförordningens 4 §, jemmyndare deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut» hvilket, tillägger han, förmodligen icke varit Utskottets mening. Jag tror, att den ärade reservanten kunde säga med full visshet, att det icke varit Utskottets mening. Jag beklagar, att denna anmärkning icke framställdes under öfverläggningarna inom Utskottet och att icke heller reservationen kom Utskottet tillhanda förr än betänkandet var till tryckning utlemnadt; och jag beklagar det så mycket mera, som anmärkningen icke saknar skäl för sig. Det är visserligen icke troligt, att den nu föreslagna författningen skulle komma att tolkas på sätt reservanten antagit, ty dels ligger dess mening i öppen dag och dels kan väl ej enligt vanligt språkbruk en minderårig, som ej kan eller får själf föra talan vid kyrkostämman, sägas deltaga i densammes »öfverlägg-

ningar och beslut» äfven om hans förmyndare för honom eger utöfva rösträtt. Då emellertid en författning aldrig kan vara nog tydlig, torde ett förtydligande här erfordras; och i samråd med Utskottets öfrige medlemmar tager jag mig friheten föreslå ett tillägg till I mom., under tillkännagifvande att enahanda yrkande lärere komma att framställas i Andra Kammaren. Jag hemställer att I mom. må få följande lydelse:

»Hvad i 4 § af Kongl. förordningen om kyrkostämman, samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862 finnes stadgadt derom, att främmande religionsbekännare och de, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, icke ega deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut, vare äfven tillämpligt på medlemmar af svenska kyrkan, som, ehuru till myndig ålder komne, icke på sätt, samma kyrka godkänner, blifvit konfirmerade och begått Herrans nattvard».

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

Herr Sjöbring: Det är med ett visst obehag jag uppträder i denna fråga. Föreliggande förslag, som jag icke kan annat än ogilla, kan i viss mån sägas hafva utgått från kyrkan. Min ställning tillåter mig icke att förtiga min öfvertygelse, ehuru jag kommer i motsägelse till en högt aktad medbroder, och fastän denna öfvertygelse är i vissa delar förenad med någon tvekan. Denna tvekan eger dock icke rum i afseende på 2 mom. af förevarande punkt, om hvilket jag först anhåller få yttra några ord. Jag tvekar icke att derå yrka afslag, emedan jag i detta förslag ser ett första steg till civiläktenskapets införande. Man bör nemligen ihågkomma, att äfven andra medlemmar af kyrkan kunna önska ingå civiläktenskap än de som här äro i fråga, — medlemmar, hvilka visserligen äro konfirmerade och någon gång begått H. H. Nattvard, men som sedermera kommit i strid med kyrkans fundamentallagar, för att använda ett motionärens uttryck, och som skulle önska undvika kyrklig vigsel. Att neka en sådan begäran skulle knappast hafva skäl för sig, sedan man medgifvit okonfirmerade medlemmar af kyrkan att ingå civilt äktenskap; men då är i och med detsamma civiläktenskapet infördt för hvem som önskar det. Många anse kanske härmed icke någon skada ske och frukta således icke för konsekvenserna af stadgandet i detta moment. Jag intager en annan ställning till denna fråga. Jag anser mig icke böra på något sätt bidra till civiläktenskapets införande och följer därför den gamla regeln: »principiis obsta».

Hvad deremot beträffar första momentet af nu föredragna 2:dra punkten och hvad deri är föreslaget, så medgifver jag, att detta kan hafva skäl för sig, ja, att det till och med kan sägas vara principmesigt; ty har en kyrkans medlem uppnått myndig ålder, utan att låta konfirmera sig, och detta af det skäl att han icke vill aflägga en luthersk kristens trosbekännelse, synes det vara i sin ordning att honom icke tillerkännas samma rättigheter, som tillkomma kyrkans öfriga myndiga medlemmar, eller att han icke vid alla tillfällen medräknas bland dessa. Om han finnes vara i strid med kyrkans fundamentallagar, om han till sitt iure är i motsägelse med kyrkans bekännelse, men ändock vill kvarstå inom kyrkan, fastän han utan mistning af borgerliga rättigheter kunde utgå derifrån, så synes han vara att betrakta såsom en

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

konfirmand, den der sjelf stält sig på tillväxt, och har derföre knappt skäl att klaga öfver att han icke får utöfva alla de kyrkliga rättigheter, som tillkomma de medlemmar, hvilka icke stält sig i strid med kyrkans ordning. Detta synes helt naturligt och rättvist. Detta oakadt hyser jag likväl stora betänkligheter att godkänna hvad Utskottet här föreslagit. Jag finner det nemligen för det närvarande åtminstone hvarken nyttigt eller nödvändigt. Ty hvartill skulle en sådan lagstiftning, som den föreslagna, tjena, och hvem skulle deraf hemta nytta? Motionären svarar: jo! kyrkan. Han vill nemligen genom de föreslagna lagbestämmelserna förhindra, att sådana medlemmar, som råkat i strid med kyrkans bekännelse och ordning, störande deltaga i kyrkans verksamhet. Man får också stundom höra påstås, att en lagstiftning, sådan som denna, skulle vara till nytta för de medlemmar, som drabbas af densamma. Denna minskning i deras kyrkliga rättigheter skulle, menar man, innebära för dem en kraftig maning att efter allvarlig sjelfpröfning taga det steg, som väl en gång måste tagas, att antingen helt sluta sig till kyrkan eller derifrån utgå.

Hvad nu först angår kyrkan, så vågar jag, trots allt hvad som blifvit sagdt, påstå, att kyrkan icke behöfver det värn, som för densamma här föreslagits, enär väl ingen församling i vårt land finnes, i hvilken ohörsamma medlemmar af det slag, som här är i fråga, finnas till det antal att de kunna utöfva något nämnvärdt inflytande på kyrkostämmas beslut eller på val af elektorer till ledamöter af kyrkomötet. Det är ej nödigt fästa afseende derpå, att, enligt motionärens förslag, kyrkans medlemmar af ifrågavarande kategori icke heller skulle få deltaga i prestval. Lag-Utskottet har nemligen icke accepterat detta förslag, och det lärer väl icke heller gå an att stadga något sådant, så länge äfven främmande trosbekännare ega att utöfva rösträtt vid prestval.

Beträffande de personer, som skulle träffas af detta straff, denna tuktan för sin ohörsamhet eller huru man vill anse denna mistning af kyrkliga rättigheter, så fruktar jag, att en lagstiftning, sådan som den föreslagna, icke skulle vara välgörande för dem. En reservant har, som jag tror rätteligen, anmärkt, att en sådan inskränkning i de lagliga rättigheter dessa nu ega, skulle snarare lända till förbittring och ökad fiendskap mot kyrkan än till deras förbättring och försoning med kyrkans bekännelse och ordning. Kunde man också genom sådana lagbestämmelser som denna utjaga ur kyrkan okonfirmerade personer, som uppnått myndig ålder, så skulle jag likväl icke vilja vara med om ett sådant åtgörande. Det skulle nemligen, enligt min åsigt, stå i mycket betänklig motsägelse till kyrkans uppgift och kallelse äfvensom med afseende på de medel, som äro kyrkan anvisade att uppfylla sin kallelse. Kyrkans kallelse är, som hvar man vet, att kalla och församla, upplysa och helga. Kyrkan skall församla, icke stöta bort ifrån sig, och dem hon församlat till sitt sköte skall hon upplysa. Det är genom upplysning och icke genom något medel, som direkt eller indirekt leder till att afskilja och utdrifva ohörsamma medlemmar, som kyrkan skall söka åstadkomma andans enhet genom fridens band. Om hon i stället sätter lag till arm och använder yttre medel, så försummar kyrkan sin kallelse; ty kyrkan har dock mot alla sina medlem-

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

mar, äfven de ohörsamma och olydiga, moderliga pligter, och dessa pligter skulle hon åsidosätta, om hon använde de här föreslagna medlen att skilja dem ifrån sig.

Men, säger man, de vända oss sjelfva ryggen och söka på allt sätt undandraga sig allt inflytande från kyrkans och dess presterskaps sida. Ja visserligen! och jag erkänner, att detta förhållande ofta kan för den enskilde församlingsläraren kännas mörkt och bekymmersamt, och att det derföre är i viss mån ursäktligt, om han någon gång gripes af misströstan och otålsamhet. Men ett sådant missmod måste vi söka besegra; och detta kunna vi göra, om vi å ena sidan betänka och ihågkomma, att, så länge en kyrkans medlem frivilligt stannar kvar i dess sköte, är det hopp att han kan vinnas för kyrkan och försonas med dess ordning — en förhoppning, som i betydlig mån förminskas, om han en gång fullständigt utträdt ur kyrkan. Vidare må vi besinna med afseende på frukten af vår embetsverksamhet, att vi dess bättre i den delen icke hafva att lita endast på den egna kraften.

På de af mig nu anförda skäl yrkar jag afslag å Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Grafström: Jag vill väl också hålla på den gamla regeln: principii obsta, och jag tror derföre i likhet med den siste af mig så högt ärade talaren, att det är ganska viktigt att bevara grundsatsen, och att man genom dess bevarande bäst tillgodoser, hvad man i den kyrkliga lagstiftningen önskar. Men nu kan man fråga: hvilken är då den grundsats, som man här skall fasthålla? Är det den, att den svenska nationalkyrkan endast kan bevaras, om hon stödes af statens lagar och om åtskilliga borgerliga olägenheter äro förenade med kränkandet af hennes lagar, eller är det den, att hon bevaras allra bäst, om hon, tacksam för ett yttre stöd, som hon kan erhålla af en stat, som erkänt henne, likväl framför allt måste yrka på att för sina egna angelägenheter hafva rättighet att styras efter sina egna lagar och i religionsfrihetens namn af samhället begär det samfundsbevarande skydd, som hon är villig att tillerkänna hvarje annat religionssamfund? Jag tror, att hon bäst bevaras, om hon uppfattar sin ställning från den senare synpunkten. Af den siste talaren hafva här blifvit utsagda många vackra ord om kyrkans kallelse och om hennes förhållande till ohörsamma medlemmar. Jag är alldeles icke den, som vill yrka att hon skall förfara på något våldsamt sätt, men jag måste likväl fasthålla, att den som icke ens blifvit döpt, omöjligen kan anses tillhöra henne. En motsatt åsigt innebär en sådan monstruös uppfattning, så i strid mot hvad Guds ord bestämmer och mot hvad under alla andra tider gjort sig gällande, att det förvånar mig att jag ens skall behöfva säga några ord derom. Det är visserligen sant, att kyrkan, med afseende dels på hennes nu ifrågavarande, endast i juridisk mening ännu inom hennes ouråde kvarstående medlemmar, dels på andra medlemmar inom staten, hädanefter komme att utöfva äfven inom vårt land en så att säga missionerande verksamhet, men detta inträffade i samma ögonblick som det tilläts främmande trosbekännare att vara svenska medborgare och åtnjuta medborgerliga rättigheter utan att på samma gång vara medlemmar af svenska kyrkan. I och med detsamma har kyrkan

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

blifvit ett samfund inom staten vid sidan af andra. Och det synes mig uppenbart, att det nu mera än någonsin tillhör henne att gent emot dessa bevara sin egendomlighet och att tillse att hon icke inom en endast yttre enhet upptager fiendtliga beståndsdelar och således inifrån sönderspränges.

Jag sade nyss, att jag med glädje helsar den åsigt som i Utskottets betänkande blifvit uttalad, och detta därför, att jag fullt och fast tror att denna åsigt är riktig. Hvad kyrkan kan begära är att hennes medlemmars rättigheter skola i någon mån uppvägas af deras skyldigheter, och genom denna enkla regel kan hon bäst bevara sin egenskap af att vara ett samfund. Jag beklagar likväl att Utskottet icke tagit steget fullt ut. Jag hade nemligen föreslagit, att den som ej är döpt och ej konfirmerad, på sätt som svenska kyrkans lagar gilla, skulle ej ega att deltaga icke blott i kyrkostämman, men äfven icke i prestval äfvensom i val till elektor för utseende af ombud till kyrkomöte. Utskottet åter har ansett, att de, som icke blifvit konfirmerade och icke begått Herrans nattvard, endast skulle vara oberättigade att deltaga i kyrkostämmans öfverläggningar och beslut. Jag erkänner med tacksamhet att grundsatsen är densamma, men jag anser att Utskottet väl hade kunnat taga steget fullt ut. I förbigående ber jag att få erinra derom, att, då jag i motionen föreslagit, att dessa nu ifrågavarande kyrkans medlemmar icke heller skulle ega deltaga i val till elektor för utseende af ombud till kyrkomöte, skedde detta af ett förbiseende, af en omständighet, på hvilken jag icke kom att tänka förrän motionen var aflemnad. Förhållandet är nemligen att i sådana val ingen annan kan deltaga än den som eger rösträtt vid kyrkostämman. Således var det öfverflödigt att särskildt inrycka ett stadgande derom. Men rättigheten att deltaga i prestval står ej i sådant förhållande till rättighet att deltaga i kyrkostämman; därför synes det mig vara nödvändigt att utsäga, att sådan medlem af svenska kyrkan, hvarom här nu är fråga, icke bör ega deltaga i prestval. Utskottet har ansett att, då en sådan rättighet för närvarande tillkommer främmande trosbekännare, vore det olämpligt att betaga de medlemmar af svenska kyrkan, hvarom nu är fråga, denna rätt. Men om principen är god, anser jag för min del det vara riktigare att lagstiftaren rättar sig efter den uppfattning, som erkännes vara den rätta, och hoppas, att en förändring i lagstiftningen beträffande främmande religionsbekännare sedermera skall försiggå, hvarigenom äfven de komma att förlora en rättighet, som icke bör tillkomma dem. Om, såsom jag hoppas och tror mig veta, åtminstone några af Utskottets medlemmar erkänna rättigheten af denna grundsats och anse att, då prestvalsförordningen inom kort kommer att undergå en omfattande behandling, det då vore tillfälle att borttaga denna rättighet, så synes det mig, som om det vore riktigare att redan nu låta det man anser vara rätt komma in i lagstiftningen, hvarigenom man skulle hafva ett stöd för den förändring, som man måhända sedermera vill åstadkomma. Om i Utskottets förslag detta tillägg blifvit gjordt, hade äfven udden af den anmärkning, som en af reservanterna framställt, blifvit borttagen. Det säges nemligen i reservationen, att det vore en inkonsequens att neka dessa kyrkans medlemmar att deltaga i kyrkostämmans förhandlingar,



*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.*  
(Forts.)

då man likväl medgifver dem rätt att deltaga i val till kyrkorådets ordförande, och det är nog en ganska riktig anmärkning. Men, som Kammaren behagade finna, drabbar denna anmärkning icke mig, utan Utskottet, som borttagit det tillägg jag föreslagit.

Jag hade vid framläggande af denna motion för ögonen icke blott den konflikt som kunde uppstå med hänsyn till rättigheten att ingå äktenskap, och hvarom redan är taladt, utan äfven den som torde inträffa med afseende på inregistrerandet af odöpta barn. Det inträffar nemligen att vid födseln af ett barn, hvars föräldrar ogilla barndop, anmälan derom göres hos pastor med uppgift om hvad barnet skall heta och under anhållan att pastorn måtte införa detsamma i kyrkoboken. Nu tillerkänner författningen om främmande trosbekännare i 8 § desse rätt till hvad jag vill kalla civil registrering, men deremot finnes icke något stadgande om berättigande till en sådan civil registrering för kyrkans medlemmar. Då nu detta barn måste betraktas såsom en kyrkans medlem, uppstår fråga hvad lagen i afseende härå stadgar. Kyrkolagen stadgar oförtydbart, att pastor skall låta döpa barnet och, om föräldrarne icke tillåta det, genom exekutiva åtgärder taga barnet från föräldrarne för att befordra det till dopet. Nu frågar jag: är det verkligen meningen att en pastor skall tillämpa en sådan lag? Det är åtminstone för mig i högsta grad motbjudande att tänka mig nödgas fullgöra en sådan pligt; men å andra sidan kan jag icke finna, det jag eger rätt att inregistrera detta barn på det borgerliga sätt, som främmande trosbekännare äro berättigade att fordra. Nu vet jag visserligen, att chefen för Statistiska byrån i ett cirkulär till kyrkoherdarne helt enkelt förklarat, att sådana barn skola uppföras i en så kallad födelsebok, men jag vet också att Statistiska byrån icke eger stifta någon kyrkolag och att en annan ordning, af oss prester till noggrant efterlevande med högtidlig ed besvuren, för närvarande gäller. Denna konflikt ansåg jag skola helt och hållet bortfalla, om den i min motion föreslagna ordalydelse fått kvarstå. Jag hade nemligen talat både om dem som icke äro döpta och om dem som icke äro konfirmerade. Nu har Utskottet med rätta ansett, att ingen kan konfirmeras utan att vara döpt, och att således det gjorda tillägget vore öfverflödigt, men Utskottet har, såvidt jag förstår, icke uppfattat att genom kvarstående af detta uttryck *icke döpt* denna 8 § i dissenterlagen skulle få tillämpning jemväl på dessa odöpta barn; och att det således skulle blifva klart och redigt hvad en pastor i detta fall hade att göra. Jag beklagar att denna förändring skett, och vågar anse, att det skulle vara en stor lycka, om denna förändring icke af Utskottet vidtagits. Genom det förslag Lag-Utskottets ordförande framställt, har, så vidt jag kan förstå, den anmärkning, som för öfrigt äfven blifvit af Herr Samzelius i reservationen framställd, angående dessa minderåriga, hvilka icke voro konfirmerade, förörat all sin udd. Jag behöfver således icke uppehålla mig dervid, utan vill sluta med en anhållan att, i händelse diskussionen öfver denna fråga kommer att här fortsättas, hvilket jag icke vet, jag måtte få tillfälle att, med anledning af hvad utaf densamma kan komma att framgå, framställa något yrkande.

Jag är nemligen i närvarande stund mycket oviss med mig sjelf,

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i enlig-  
het med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

om jag skall begära bifall till Utskottets förslag eller möjligen återremiss.

Herr Ribbing, Sigurd: Den näst siste talaren har i sitt anförande, bland annat, äfven åberopat den reservant i Lag-Utskottet som i det tryckta betänkandet angifvit skälen för sin reservation. Detta gifver mig en naturlig anledning till den anhållan att, då jag nu har ordet, i någon mån förena afseende på hvad den ärade talaren anfört, mer eller mindre i öfverensstämmelse med reservanten, och på hvad denne yttrat. Den ärade reservanten börjar med att i afseende på sig sjelf fränkänna sig de egenskaper, som fordras för att åstadkomma ett på fullständig utredning grundadt förslag samt misstänker äfven Lag-Utskottets krafter i detta afseende; och jag säger icke något om det, ty att fela och förbise är ju ganska menskligt. Men hvad jag saknar i detta afseende vid reservationen äro de skäl, med hvilka det skulle ådagaläggas att i detta fall Utskottet icke egt förmåga att komma fram med ett på grundlig utredning stödt förslag. Reservanten säger visserligen, att Utskottets förslag i många afseenden synes honom icke vara tillfredsställande, men af alla dessa har han endast omtalat ett: om de små barnen, som icke skulle få hafva qvar rättighet att genom sina förmyndare få deltaga i kyrkostämmans förhandlingar. Den ärade ordföranden för Lag-Utskottet har redan föreslagit ett tillägg af några få ord, som alldeles icke borde vara för Kammaren tvetydiga eller svåra att till deras lämplighet fatta och hvilka derföre synas mig kunna af Kammaren utan återremiss godkännas: derigenom är ju denna brist eller otydlighet, som häri skulle ligga, hjälpt. Jag får således för min del instämma i Herr Ordförandens förslag, men ber dock att tillika få anmärka att, äfven med Utskottets betänkande sådant som det nu är, faran af origtighet eller otydlighet icke är stor. Ty låt oss, för att åskådliggöra förhållandet, till att börja med taga saken helt praktiskt. Eger då för närvarande, då Utskottets förslag ännu icke utgör lag, någon, som för sin ålders skull icke är konfirmerad, deltaga i kyrkostämma? Nej, ty han är icke myndig. Skulle han således genom bifall till Utskottets förslag sådant det nu lyder gå miste om något, som han nu har? Nej, ty han eger icke denna rättighet. Men man skulle måhända säga: kanske, med antagande af denna lag, hans förmyndare icke skall få rösta för honom, om myndlingen förlorar sin rätt och då icke kan gifva fullmakt åt förmyndaren? Men det är väl att märka, att detta fordra icke kommunallagarne, hvarpå bestämmelserna om rösträtten vid kyrkostämma grundar sig. 9 § säger nemligen: »För omyndig röstar förmyndaren eller, der flere äro förmyndare, den som desse bland sig utse». Förut är stadgad att rösträtt tillkommer den, som erlägger bevillning efter II artikeln. Hvad innebär nu detta? Rösträtt på kommunalstämma är fästad vid besittning af viss egendom och erläggande af skatt derför, men der egaren är omyndig, utfövas den vid besittning af egendom fästa rättigheten af en annan person, ingenting mer eller mindre. Den omyndige har såsom omyndig ingen rättighet att deltaga i kyrkostämma eller der rösta. Huru skall han då kunna bortgifva denna rättighet, som han icke har, eller huru skall genom lag förmyndare kunna komma i besittning af

en rättighet, som den omyndige icke eger? Det står i 2:dra stycket af 9 §: »För fastighet som innehafves af landtbo eller arrendator röstar innehafvaren». Har det tilläfvats varit kommunallagens stiftares mening, att fastigheten skall öfverlåta sin rättighet till denna arrendator? Det citerade visar, att uttrycket *för omyndig* alldeles icke betyder att den omyndige skall öfverlåta någon rättighet till förmyndaren, denne alltså icke röstar såsom mandatarie, utan emedan gällande lag tillerkänner honom sådan rätt. Enligt min tanke kunna alltså Utskottets ordalag fullkomligt väl användas utan att de skulle medföra inskränkning i någon den omyndiges rätt, då den omyndige ju icke *derigenom* betoges att öfverlåta en rättighet, som han icke eger. Detta oakadt skulle jag, om jag på förhand känt innehållet af reservantens anmärkning, visserligen för ännu större tydlighets skull velat tillägga till Utskottets förslag de ord, Lag-Utskottets ärade ordförande *nu* yrkat till antagande, hvadan jag, såsom redan nämnt, i detta yrkande värdsamt instämmer.

Öfvergår jag nu till *saken*, så är det känt och redan förut här omnämndt, ehuru detsamma af Utskottets betänkande visserligen ock är tydligt i sig sjelft, att förslaget innefattar två saker, det ena att kvarstående medlemmar i statens kyrka, som icke äro konfirmerade, icke heller skola hafva rösträtt vid kyrkostämma; och det andra, att de skola få vigsel medelst civiläktenskap. Mot det första har så väl den ärade reservanten, som sedermera Herr Sjöbring gjort åtskilliga anmärkningar. I afseende å reservationen vill jag först bedja att få nämna, det jag tror att reservanten gjort sig skyldig till ett fullständigt missförstånd angående innehållet och betydelsen af Utskottets förslag, då han i sin reservation nederst på femte sidan säger, att enligt samma förslag den, som icke är konfirmerad, men kvarstår i kyrkan, skulle »köpa rättigheten att få gifta sig genom en afsägelse af rättigheten att deltaga i kyrkostämma». Detta är icke förslaget eller menadt, utan i det afseendet är ställningen mellan de båda nyssnämnda föreslagna stadgandena helt simpelt den, att medlem af kyrkan, som icke är konfirmerad, skall, såsom en följd häraf, 1:o icke hafva rösträtt vid kyrkostämma och 2:o) likaledes, såsom icke konfirmerad — således *icke* därför att han ej har rösträtt, — ega rätt till vigsel medelst borgerlig sanktion. Det kausalsammanhang mellan de båda stadgandena, på hvilket reservanten sedermera grundat många anmärkningar, eller att rätten till vigsel skulle köpas på bekostnad af rösträtt vid kyrkostämma, tror jag således icke, att man med skäl kan på något sätt draga fram ur Utskottets förslag, utan dessa två saker, att icke ega rösträtt vid kyrkostämma och att få ingå civiläktenskap, äro två följder, som stå *bredvid* hvarandra, följder nemligen af den gemensamma grund, att man, ehuru tillhörande statskyrkan, icke är konfirmerad. Låtom oss efter denna anmärkning om den värde reservantens missförstånd beträffande förhållandet mellan de två momenten i Utskottets förslag, till att börja med taga i skärskådande det första af dessa: rösträtten. Reservanten har anmärkt, att en inskränkning deruti skulle öka deras bitterhet mot församlingen i stället för att försona dem med densamma, och säger sig knappt inse något giltigt skäl för en sådan förändring. I det fallet skall jag bedja att, om

*Förordningsförslag om medlemmar af svenska kyrkan, som icke blifvit konfirmerade i enlighet med kyrkans lagar.*  
(Forts.)

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

också i något andra ordalag än Herr Grafström, få uttrycka en tanke som han redan framställt.

För ett samhälles, såsom kyrkans, bestånd och fortfarande lif är det icke nog att man kan hindra dem, som äro medlemmar deraf, flera eller färre, att bryta sönder detta samhälle, genom att rösta omkull dem, utan grundvilkoret för samhällets bestånd och lif är en kraftig och enig samverkan mellan samhällsmedlemmarne för samhällets ändamål. Äro alla ljunna, somliga motsträfviga, då är samhället, oaktadt den formella makten hos majoriteten, ett bortdöende samhälle. Detta är hufvudskalet för mig och, som jag förmodar, äfven för Herr Grafström, för att anse det icke vara nyttigt utan tvärtom väsentligen skadligt för kyrkan att i den styrelse, som skall leda församlingens angelägenheter, hafva de personer, som uti viktiga principiella saker skilja sig från kyrkans lära. Herr Samzelius säger att, då de skola fortfarande deltaga i afgifterna till kyrkan och presterskapet, ser han icke, hvarför de skola uteslutas från deltagande i beslut om medlems ändamålsenliga användande, från revision af kyrkans ekonomi, ja äfven från valet af kyrkoråd. Jag ber då att få erinra, att kyrkostämmans angelägenheter inskränka sig icke blott till detta uppräknade. Enligt andra momentet uti den §, der de frågor som höra till kyrkostämmas handläggning äro uppräknade, skall t. ex. kyrkostämman handlägga frågor om folkskoleundervisningen och dithörande angelägenheter. Ännu är i folkskolan religionsundervisningen hufvudsak. Skola nu således religionsundervisningens angelägenheter handläggas af dem, som äro i väsentlig strid med den kyrkas lära, hvari undervisningen skall ske? Dessutom vill jag påminna om att enligt 4 § i förordningen om kyrkostämman främmande religionsbekännare och de som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält äro uteslutne från rättigheten att deltaga i kyrkostämmans öfverläggningar och beslut. Hvarför? Jo, icke därför att man ännu är rädd för att de skola bilda majoritet, utan därför att de i väsentlig mån divergera i sina religiösa åsichter och således icke äro lämpliga att deltaga i kyrkans angelägenheter. Skulle nu den omständigheten, att de inom kyrkan, som icke blifvit konfirmerade, utgöra en minoritet, vara tillräckligt skäl att icke förmena dem deltaga i kyrkostämman, då skulle man äfven för närvarande af alldeles samma skäl låta främmande religionsbekännare, hvilka ock erlægga afgifter till statskyrkan, rösta å kyrkostämman.

Bland annat som tillkommer kyrkostämman är, såsom nämndt, att välja kyrkoråd. Och kyrkorådet har enligt förordningens § 22 att bland annat »i afseende på hvad till religionens och sederernas värd hör vaka öfver efterlefnaden af derom gällande författningar» samt derjemte »vaka deröfver att spridande af vilseförande läror må, så vidt möjligt är, förekommas samt kyrklig tvedragt och söndring förhindras». Skola nu kyrkorådsmedlemmar, hvilka skola se till att vilseledande läror icke spridas, tillsätts af dem, som hafva vilseledande läror emot kyrkan? För min del anser jag således af båda nu anförda grunder: kyrkostämmans egna åligganden och det af kyrkostämman valda kyrkorådets, goda skäl förefinnas för deras uteslutande från rösträtt.

Jag vill tillägga ännu en sak vid denna punkt. Den ärade talare, som har yrkat afslag, gjorde en lång framställning derom, huruledes det

vore olämpligt att utesluta de ifrågavarande från rösträtt för att bringa dem till besinning. Det erkänner jag fullkomligt, men jag ber att få anmärka, att hvarken motionären eller Utskottet såsom skäl för sitt förslag anført eller ens på minsta sätt antydt, att de från rösträtt vid kyrkostämman skulle uteslutas, dem till straff och androm till varnagel.

Jag öfvergår till den andra delen af frågan, som gäller de ifrågavarande personernas ställning i afseende på äktenskapet. Till att börja med vill jag då i detta afseende vända mig mot reservanten och hvad han säger på början af 6:te sidan derom, att han tycker det vara obilligt och oklokt, att någon skulle hindras från att utöfva »den allmänna reut menckliga rättigheten, som utan hänsyn till religion bör vid viss ålder tillkomma hvarje mencklig individ, nemligen att ingå äktenskap.»

Ja bevars, mina Herrar, men märkom väl, att derom är här icke fråga, det är icke fråga om huruvida de icke konfirmerade skola få ingå äktenskap, utan frågan är om och huru de skola få ingå *lagligt* äktenskap, *i fall de stå kvar i statskyrkan*. De behöfva blott gå ut ur kyrkan så finnes ingen dödlig, som hindrar dem att utöfva denna af Herr Samzelius så kallade naturliga rättigheten.

Nu är emellertid frågan om hvilka möjligheter som finnas att välja på i fråga om äktenskap för okonfirmerade inom statskyrkan. Herr Grafström föreslog förra riksdagen att de icke konfirmerade skulle, i och med detsamma de vägrade att låta konfirmera sig, dermed i gerning anses hafva gifvit tillkänna att de hade utträdt ur kyrkan. Äro de skilda från denna, då finnes ingen svårighet för dem att ingå äktenskap. Men nu vilja de icke sjelfva utgå ur kyrkan, och Riksdagen ville icke heller i fjor att de skola uteslutas. Således är detta en utväg, om hvilken vi icke nu skola vidare tala. Det andra sättet att gå till väga, är det, som samme motionär nu föreslagit, nemligen att de skola få stå kvar i kyrkan, fastän de icke äro konfirmerade och få ingå lagligt äktenskap, hvilket dock icke sanktioneras af kyrkans presterskap. Den tredje möjligheten ändtligen är den närvarande ställningen. Det må medgifvas, att denna ställning, med hänsyn till möjligheten för ifrågavarande personer att knyta förbindelser jemförliga med laga äktenskap, icke är alldeles hopplös, ty för en qvinna, som i laga ordning är intagen såsom fästeqvinna, följa enligt lag vissa rättigheter och icke så alldeles få, och detsamma gäller beträffande barnen i en sådan förbindelse. När Riksdagen förkastat den förstnämnda utvägen; när Kammaren derjemte nu nyss och enligt Utskottets förslag ogillat Herr Westins förslag, att äktenskap mellan medlemmar i statskyrkan, ehuru de äro odöpta och okonfirmerade, skulle genom kyrklig vigsel af kyrkans presterskap fullbordas, så vågar jag påstå, att man endast har att välja mellan de båda andra, nyss omnämnda utvägarne: nemligen antingen Herr Grafströms förslag om civiläktenskap inom statskyrkan under vissa förutsättningar; eller ock den närvarande ställningen. Hvilketdera är då bäst? Den ärade talaren, som yttrat sig emot bifall till motionen och Utskottets förslag, har sagt, att det vore bättre att hafva kvar »status quo», ty genom bifall till förslaget i denna del hade man släppt in begynnelsen till civiläktenskapet inom statskyrkan. Detta sista medgifver jag; och jag har för min del alltid vid

*Förordningsförslag om medlemmar af svenska kyrkan, som icke blifvit konfirmerade i enligt med kyrkans lagar.*  
(Forts.)

Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)

riksdagar och kyrkomöten talat *emot* civiläktenskapet inom statskyrkan, derföre att jag anser äktenskapet hufvudsakligen vara ett sedligt och religiöst samhälle och att det såsom ett sådant ock bör ingå under sedliga och religiösa former. Men hellre än att dessa okonfirmerade, af hvilka man icke fordrade att de skola utgå ur kyrkan, skola stå kvar inom kyrkan och ingå föreningar med samma afsigter som äktenskap utan någon fullt laglig form, hvarken kyrklig eller civil, hellre uppoffrar jag för min del stadgardet om att hvarje äktenskap inom statskyrkan skall afslutas genom kyrklig vigsel. Ty, mine Herrar, med erkännande af att religionen eller, rättare sagdt, religionens framträdande i yttre form och inverkan i lifvet minskas i någon mån, der den icke framträder i yttre måtto vid äktenskaps ingående, anser jag olyckan deraf och skadan vara mindre, än om man skulle göra blotta intagandet i kyrkoboken af en qvinna såsom fästeqvinna analogt med ingäendet af äktenskap och till den, under vissa förhållanden, enda formen för ett sådant ingående. Ty derigenom skulle, i ännu långt högre grad än genom civiläktenskap, skilnaden så småningom försvinna och ur det allmänna medvetandet utplånas mellan äktenskapliga föreningar och andra föreningar mellan en man och en qvinna, olyckliga för kontrahenterna och ännu olyckligare för barnen. Jag fruktar således, att af ett kvarstannande på den nuvarande ståndpunkten följden skall blifva den, att medvetandet derom, att en förening mellan en man och en qvinna, med barn, har den väsentliga karakteren af ett sedligt och konstant samhälle, skall så småningom försvinna, och att sålunda den slags mellansort af föreningar, som består i att i kyrkoboken låta intaga en person såsom en mans fästeqvinna, så småningom skall bana vägen för införandet *i stället för* äktenskap af föreningar, som kunna ingås och fortsättas, men också slutas när som helst. Hellre således civiläktenskap, som dock blir ett verkligt äktenskap, än det egendomliga förhållandet att — låt vara i de bästa tankar — föreningar ingås, hvilka äro allt annat än äktenskapliga föreningar.

Jag ber om ursäkt för att jag uppehållit den ärade Kammaren så länge som jag gjort, men jag har velat anföra de skäl, hvilka förmått mig att deltaga i Utskottets förslag. Beträffande Herr Grafströms anmärkningar mot Utskottet, kan jag vara ganska kort. Om Herr Samzelius i sin reservation sagt, att det är en inkonsequens, då Utskottet vill tillåta dessa okonfirmerade medlemmar af kyrkan att deltaga i prestval, men utesluta dem från kyrkostämman; så klandrar Herr Grafström att, då Utskottet bibehållit de okonfirmerade vid rätten att deltaga i prestval, alldenstund fremmande trosbekännare under vissa förutsättningar hafva samma rätt, Utskottet ej fast hellre förfarit i den motsatta riktningen: börjat med att från prestval utesluta de okonfirmerade inom kyrkan, hvarmed Utskottet hade tagit ett steg i den rätta riktningen. Men efter min tanke skulle det likväl innebära en bjert obillighet, om på detta sätt dissenters finge större rätt vid prestval än de, som dock stå kvar inom kyrkan, ehuru icke konfirmerade. Så länge som dissenters hafva denna rätt att deltaga i prestval, tror jag icke att det kan gå an att gifva de uti kyrkan kvarstående mindre rätt.

Hvad för det andra angår den särskilda inregistrering af de okon-

firmerade inom kyrkan, hvilken Herr Grafström påyrkar, i enlighet med hvad som är föreskrifvet om barn af dissenters, så vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att, då barn af dissenters efter gällande dissenterslags 8 § inregistreras i ett register särskildt från det, hvaruti barn af föräldrar, som tillhöra kyrkan, inregistreras, denna särskilda inregistrering är en *följd* af att de äro dissenters, icke en grund för att de äro eller få vara dissenters. Men samma förhållande gäller med afseende på den kyrkliga inregistreringen: att barn införas uti det kyrkliga registret är en *följd* af att deras föräldrar tillhöra statskyrkan. Om man följaktligen också öfverflyttar registreringen till det der civilregistret, så betyder sådant alltså platt intet i fråga om barnens befordran till dopet, så länge nemligen som föräldrar och barn icke utträdt ur statskyrkan. Då nemligen kyrkolagen stadgar, att, så länge föräldrar och barn äro medlemmar af statskyrkan, de skola döpas, så eger detta stadgande sitt bestånd och sin tillämpning på barnen, de må då inregistreras på det ena eller andra stället.

*Förordningsförslag om medlemmar af svenska kyrkan, som icke blifvit konfirmerade i enlighet med kyrkans lagar.*  
(Forts.)

Af dessa skäl kan jag för min del icke se, att Utskottet kunnat eller bort göra annorlunda, än det gjort; och får jag därför tillstyrka bifall till Utskottets förslag i denna punkt med tillägg af de få ord, som enligt Herr von Gegerfelts yrkande skulle ytterligare inflyta.

Herr Schönbeck: Då jag föreställer mig, att inom Kammaren kan förefinnas en önskan att äfven få veta huru, med afseende på den kyrkliga fråga som här föreligger till behandling, förhållandena ställa sig uti landsbygden, ber jag att få nämna, att inom den församling, der jag nu snart under 20 år varit kyrkoherde, har icke något enda sådant fall förekommit att en person, som hunnit till mogen ålder, underlåtit att anmäla sig till konfirmationsundervisning och derefter till nattvardsgång. Jag tror mig äfven kunna säga, att så är i allmänhet förhållandet i den provins, der jag tjenstgör. Jag har varit i tillfälle att förfråga mig i detta afseende hos en och annan af mina länskamrater, och de hafva alla sagt att sådana fall känna de icke till. Det är väl möjligt att i en eller annan församling finnas några mormoner, men de försvinna mer och mer, och från deras sida har intet förekommit, som kunde gifva anledning till farhåga att de skulle kunna på ett *störande* sätt inverka på de kyrkliga angelägenheterna. Jag föreställer mig visserligen, att för en prestman, som tjenstgör i en stadsförsamling, och särskildt en större sådan, förhållandena kunna gestalta sig något annorlunda. För en sådan prestman torde visserligen kunna hägra den föreställningen, att i en aflägsen framtid någon våda skulle kunna uppkomma, i fall icke en lag, sådan som den här föreslagna, blefve beslutad, men det vågar jag påstå, att ännu har icke något förekommit, icke en gång i stadsförsamlingar, som skulle kunna gifva anledning till att säga, att okonfirmerade skulle kunna hafva någon *förstörande* inverkan inom kyrkan. I likhet med en talare på östgötabänken förefaller det mig, som om den föreslagna förordningen icke alls vore nödig för befrämjande af det i motionen afsedda ändamål, och jag tror knappast att den skulle vara nyttig.

Mot beslutet i denna fråga är en reservation framställd. Jag tänker i flera afseenden lika med reservanten; men liksom reservanten

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i enlig-  
het med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

sagt sig vara något tveksam, om Utskottet inom sig har tillräckliga krafter för att kunna framställa ett formuleradt lagförslag, som skulle kunna bestå inför Riksdagen, Högsta Domstolen, Kyrkomötet och Kongl. Maj:t, så är jag också något tveksam om riktigheten i uppställningen af det förslag reservanten här gjort, och jag vågar därför icke yrka bifall till detsamma, i det skick det nu föreligger, utan vill endast inskränka mig till det yttrande jag här afgifvit såsom ett vittnesbörd om de förhållanden, som förefinnas på landsbygden.

Grefve Mörner, Oscar: Såsom reservant mot första punkten af det af Lag-Utskottet framlagda förslaget, tillhör det mig naturligen icke att träda i försvar för det samma, och jag kunde icke behöfva spilla några ord derpå. Likväl kan jag icke underlåta att nämna, att jag icke kan förstå behöfvet af det tillägg: »ehuru till myndig ålder komne», som Utskottets ordförande föreslagit.

Reservanten, som fäst sig vid detta tillägg, antager att förmyndares rätt att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut måste bero på beskaffenheten af den myndling han representerar, annars skulle detta vara ett nonsens. Skulle detta vara den bestämmande grunden och icke förmyndarens egen beskaffenhet, så skulle, om myndlingen blott är behörigen konfirmerad och gått till skrift men till förmyndare fått en person, som hvarken är konfirmerad eller har gått till skrift, ju häraf följa, såsom reservanten framställt och Utskottets ordförande accepterat, att, då förmyndaren endast är representant för den myndige personen, men hänsyn ingalunda tagits till hans egen beskaffenhet, så kan han uppträda och rösta i kyrkostämman, oberoende af om han själf är konfirmerad eller har gått till skrift. Men detta torde väl vara orimligt, och förmyndares rätt att uppträda å kyrkostämma måste väl därför hufvudsakligen bero derpå, att han är förmyndare, och på hans egen kvalifikation och ingalunda på myndlingens, ty eljest kunde man följdriktigt komma till den slutsats, som för hvar och en måste förefalla orimlig, att förmyndaren skulle kunna vara en okristen, blott myndlingen vore kristen. Jag vågar således påstå att, i fall momentet skulle antagas, så behöfves verkligen icke det af Lag-Utskottets ordförande föreslagna tillägget.

Detta har jag sagt därför att, i fall förslaget skulle antagas, så kunde möjligen genom denna ändring i kommunallagarne vacklande och osäkerhet uppkomma, och de skadliga verkningarne deraf kunde komma att sträcka sig längre än man kan föreställa sig, och att införa vacklande i lagar kan aldrig vara tjenligt.

Hvad saken angår, så föreligger här samma för mig smärtsamma och obehagliga fråga som förra året, nemligen den, att samhället, eller kyrkan med hjälp af samhället, skulle utöfva våld mot medlemmar, som egentligen icke begått något brott.

Det finnes för de kyrkliga bekännelserna olika sätt, hvarpå de kunna utbreda sina läror och göra dem gällande; den katolska kyrkan har lagt i dagen det största nit för spridandet af sina lärosatser och obarmhertigt använt alla medel, eld och svärd och allehanda andra världsliga medel för att utrota dem, som mot denna lära hafva uppträdt, och för att qväfva de frön till afvikande läror, som velat skjuta



upp. Man kan icke bestrida, att ju denna metod visat sig verksam nog, ty derigenom har denna lära behållit öfverväldet i många länder, men de som anbefalt dessa medel hafva derigenom åtminstone icke ådagalagt kristliga känslor och tänkesätt. Den protestantiska och särdeles den lutherska kyrkan hafva följt en annan metod: de hafva varit milda och, så vidt möjligt varit, medgifvit frihet till förändringar, fastän man icke kan undra på, om dessa läror, utgående från äldre föreställningssätt och i någon mån med ärfta tankar från den lära, hvarifrån de utgjort en renad utgrening, visserligen äfven någon gång sökt med nog mycken stränghet befrämja sitt förmenta bästa, men de hafva dock aldrig drifvits till dessa våldsamma åtgärder, som den katolska kyrkan användt för att återföra medlemmar till sitt sköte — ett sätt som åtminstone icke gagnat menskligheten, om det ock medfört någon fördel för dem, som stått i spetsen för kyrkan. Nu tyckes det mig verkligen — jag kan icke hjälpa att jag säger det rent ut — som om man genom hvad här är föreslaget vill i någon mån slå in på samma väg. Jag vet väl att sådant är fjerran från den varma välvilja, som motionären hyser för den kyrka han tillhör och äfven för dem, som utan att vara medlemmar af denna kyrka vistas i landet, men äfven välmeningen kan någon gång fara vilse, och så synes det mig hafva skett i förevarande fall. Ty mot hvilka skulle man här förfara så strängt? Jo! frågan är här om döpta medlemmar af kyrkan, åtminstone enligt Utskottets förslag — och jag håller mig dertill — det gäller personer, som både blifvit döpta till och växt upp inom vår kyrka men hvilka sedan af någon anledning fått samvetsskrupler mot att låta konfirmera sig och bereda sig till nattvarden. Men har man då rättighet att säga till dem: »I ären förkastlige och fån icke åtnjuta svenska medborgares rättigheter». »Svenska samhället gifver rättighet åt dem, som tillhöra detsamma, men I skolen utestängas derifrån». Hvarför? »Hafven I begått något brott eller kränkt samhällets lagar»? Nej! säga de, vi behöfva längre betänketid, eller vi äro ännu icke färdige att ingå på alla de fordringar kyrkan ställer på dem, hon vill erkänna såsom rätte medlemmar. De vilja således öfverväga, dröja, men detta förmenas icke öfverensstämman med med vår lag. Men hvad ondt inträffar väl då, om dessa fortfarande få vara kvar i kyrkan och deltaga i något så simpelt som kyrkostämmas öfverläggningar och beslut? Här citerades visserligen af en talare förordningen om kyrkostämman och hvad som åligger kyrkorådet, men en sak är papperet och en annan sak är verkligheten. Jag har varit kyrkorådsmedlem snart sagdt så långt jag minnes tillbaka sedan jag blef landtbrukare, eller några och tretio ar, och jag kan bedyra, att hvarken jag sjelf eller, för så vidt jag sport, kyrkorådet i någon annan socken någonsin haft någon den ringaste befattning med att återföra personer från vilseledande läror. Om något sådant behöfts, så har presterskapet klokt nog ansett detta snarare tillkomma sig än att anlita andra personer, som må hända icke egt hvarken den insigt eller den förmåga som dertill fordrats.

De öfriga rättigheterna, man vill afstänga dem från, äro egentligen af ekonomisk natur.

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i enlig-  
het med kyr-  
kans lagar.*  
(Forts.)

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i enlig-  
het med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

I folkundervisningen löper man ingen fara, då den ju är stäld under noggrann tillsyn af domkapiteln och då vi hafva folkskole-inspektörer, som fara omkring och granska skolornas tillstånd och sannerligen icke lägga fingrarna mellan, utan tillse att allt går sin gilla gång.

Då är det egentligen endast ekonomiska detaljer för skolan, vid hvilka behandling man hyser betänkligheter att låta dem deltaga, men att dermed klokt ordnas och ställes så nyttigt som möjligt för att befrämja barnens uppfostran, ligger säkerligen dessa om hjertat lika mycket som någon annan, ja, utan någon jemförelse för öfrigt, man har ju många exempel på att föräldrar, som sjelfva i sitt lefverne icke tyckas hafva ådagalagt synnerlig vördnad för religionen, likväl varit lika så noga som andra om att få sina barn uppfostrade i dess läror. Antager man nu dessa strängt uppställda lagar och skiljer ut dessa personer samt anvisar dem att bilda särskilda föreningar inom samhället, då alstrar man hos dessa förbittring och hat; i stället för att sträcka handen till försoning, stöter man dem från sig, men detta kan icke vara nyttigt, utan måste tvärtom i högsta grad verka skadligt och menligt.

Jag kan således icke inse alls någon nytta af att antaga första momentet af det af Lag-Utskottet framlagda förslaget och får därför för min del yrka afslag å detsamma.

En annan sak är det väl med det andra momentet, men äfven dervid får jag säga, att jag visserligen anser det önskligt och bäst ur alla synpunkter att vigsel sker på sätt som hittills varit fallet genom presterskapets medverkan, men en sådan åsigt bör dock icke föra oss derhän att vi förneka, att personer finnas, som icke hysa sådana läror, att de vilja underkasta sig vigsel efter svenska kyrkans förordning; de bereda sig icke så att de kunna vigas i enlighet med svenska kyrkans förutsättningar, men jag vet dock icke, om man gör rätt i att afskära dem hvarje utväg att ingå lagliga äktenskap. Ur statskyrkan vill jag icke bortköra dem, utan jag vill hålla dem alla kvar så länge som möjligt, i hopp att de en gång framdeles kunna blifva trogna medlemmar af densamma.

Vi hafva civiläktenskap mellan judar och kristna samt mellan åtskilliga andra främmande trosbekännare, och då kan jag icke inse vådan af att gå ett steg längre och utsträcka det äfven i detta afseende. Den, som går till nattvarden af tvång, måste jag beklaga och jag betviflar, att någon prest i svenska kyrkan finnes, som icke med djup smärta tänker på honom, men då likvisst äfven förenämnde personers rättighet att ingå lagliga äktenskap icke kan underkännas, så bör väl samhället öppna utväg äfven för dem att försona sig med samhällsordningen och sedligheten.

Detta senare moment har nyss blifvit värtaligt försvaradt af Herr S. Ribbing och jag kan således icke behöfva med afseende derpå yttra särdeles mycket, men jag får för min del vördsamt hemställa, att Kammaren behagade, med afslag å första punkten af Utskottets förslag, antaga förordningen angående sådana medlemmar af svenska kyrkan, som icke begått Herrans nattvard, men vilja ingå äktenskap med annan medlem af samma kyrka.

• Hvad Herr Samzelii förslag om en underdånig skrifvelse i ämnet

till Kongl. Maj:t angår, så torde äfven det kunna leda till målet, men jag ber få erinra, att dermed troligen skulle gå mycket långsamt, om detta skulle sättas i samband med det nya kyrkolags-förslaget. Ty när detta kan blifva färdigt, derom kan jag icke göra mig en föreställning, utan det torde komma att bero på en aflägsen framtid, och under tiden skulle dessa beklagliga förhållanden fortfarande ega rum. Deremot, om Riksdagen beslutar en förändring i detta syfte och Kongl. Maj:t gillar densamma, så kan förslaget härom framkomma till kyrkomötet alldeles oberoende af det stora kyrkolagsförslaget.

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

Herr Samzelius: Jag kan icke låta passera allt, som här blifvit sagdt, utan att i någon mån söka bemöta det. En ärad talare på norrbottensbänken har haft den godheten att egna den reservation, jag tagit mig friheten att afgifva, en genomgående och på många ställen omild kritik, utan att jag ens förut yttrat mig och således utan att han kunde veta, om jag önskade framgång deråt.

Till en början tycktes han illa upptaga, att jag uttalat tvekan om Lag-Utskottets förmåga att i detta grannlaga ämne utarbета ett sådant lagförslag, att man kunde hoppas att det, efter en allsidig granskning af Riksdagen, Högsta Domstolen, Kyrkomötet och Kongl. Maj:t, skulle blifva oförändradt antaget till lag. Det är väl under denna förutsättning man kan hoppas befrämja frågans snara lösning, ty har man icke hopp om att förslaget oförändradt antages, så synes man mig mera befrämja saken genom en sådan skrifvelse, som jag föreslagit. Den tvekan, som jag uttalat, synes mig äfven på visst sätt hafva blifvit rättfärdigad. Lag-Utskottets ordförande har nemligen icke sökt vindicera någon ofelbarhet åt Utskottet utan öppet medgifvit, att Utskottet kunnat misstaga sig. Det är vackert, att han så gjort, men jag kan icke säga det samma om andra bemödanden att söka försvara hvad som gerna kan erkännas vara ett redaktionsfel.

Då frågan behandlades i Lag-Utskottet, var jag redan från första ögonblicket besluten att icke lemna min röst åt den samma, och det var under sådana förhållanden naturligt, att jag icke mycket hörde på, då Utskottets utlatande justerades, och jag kom heller icke att fästa mig vid denna oegentlighet i redaktionen, utan det var först på aftonen, då jag skref min reservation, som jag märkte detta redaktionsfel, och jag ansåg mig då icke böra underlåta att anmärka detsamma.

Jag är ense med Herr von Gegerfelt i det fall, att någon åtgärd verkligen är af behofvet påkallad för att söka bereda tillfälle för dessa olika tänkande medlemmar, som icke utgått ur statskyrkan, att ingå lagliga äktenskap. Många förhållanden, som äro för väl bekanta för att jag här skulle behöfva upprepa dem, göra det alldeles oundgängligt att något steg i denna riktning tages, ty man kan enligt min tanke icke vara tillfreds med det sätt, som den ärade talaren på norrbottensbänken har antydt, eller att det under vissa förhållanden kan inträffa, att fästehjon komma i den ställning, att deras förbindelse betraktas såsom lagligt äktenskap. Naturligen syftar han dermed på det förhållande, som omtalas i 3 kap. 9 § Giftermålsbalken, och ämnet är visserligen grannlaga, men då jag uppläser lagtexten är jag säker om, att jag dermed icke sårar någons öron. Stället lyder: »Häfdar man

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

sin fästeqvinna, då är det ett äktenskap etc.» Denna rättighet återstår väl för dessa dissenter, men en sådan rättighet hafva äfven djuren och de ingå sina förbindelser på det sättet; men detta strider mot den sedliga uppfattningen af äktenskapet äfven hos dessa dissenter, hvilkas talan jag, utan att taga deras villfarelser i försvar, här vill föra. Det är icke staten värdigt att drifva dem till att ingå sådana förbindelser, utan man bör lemna dem tillfälle att ingå verkliga äktenskap, som icke äro stridande mot deras sedliga känslor.

I andra delen af Herr Grafströms motion återkommer efter min tanke samma tendens som i hans motion vid förra riksdagen, dock här icke så starkt utpreglad. Då önskade han nemligen, att olika tänkande, som skilde sig från kyrkan i några kardinalpunkter, skulle från kyrkan uteslutas. Mot dem ville han således slunga den stora bannstrålen, men han har nu nöjt sig med den mindre, eller att utesluta dem från kyrkostämman.

Den ärade talaren på norrbottensbänken har sagt, att jag icke anfört några skäl för min afvikande åsigt, men jag har dock sökt anföra några och vill för öfrigt påstå, att den, som vill hafva en lagförändring, också skall å sin sida anföra några skäl för att visa behovet af densamma, och jag frågar då, om det inom kyrkan inträffat händelser, som gjort det nödigt att utestänga dessa dissenter från kyrkostämman.

Jag vill deremot medgifva rättigheten af den anmärkning, som Herr Ribbing gjorde, att jag icke uppräknat allt, som förekommer på kyrkostämman; jag har blott exempelvis anfört några saker, emedan jag antog, att Kammarens ledamöter nog hade kännedom om hvad som på kyrkostämman skall förekomma. Jag har visserligen icke egentligen någon kyrklig erfarenhet, men jag har dock under många år varit medlem af kyrkoråd och under denna tid sett hvad som förekommer inom en af våra största församlingar i hufvudstaden.

Inom denna församling finnas olika tänkande till icke ringa antal, men der har dock aldrig — det kan jag försäkra — under den långa tid jag deltagit i ärendens behandling på kyrkostämman förekommit något, som kunde gifva anledning till att utestänga dem från rätten att deri deltaga. De hafva med den största grannlagenhet begagnat sig af denna rättighet; och klyftan mellan dem och statskyrkan blifver naturligen större i samma mån de finna sig orättvist behandlade. Herr Grafström har yttrat, att kyrkan skulle stå värnlös gent emot dessa dissenter, men skulle kyrkan icke hvila på fastare grund än på denna uteslutningsprincip, då vore hon värd att falla. Men jag tror för min del, att kyrkan har långt säkrare stöd och jag hyser den förhoppning, att sanningen slutligen skall segra.

Såsom en annan talare har framställt, är kyrkans stora uppgift just att samla och icke att, på sätt Herrar Grafström och Ribbing framhållit, söndra. De hafva — i synnerhet Herr Ribbing — mera talat om kyrkan såsom ett sällskap, der man har rättighet att utesluta medlemmar, som icke medverka till det gemensamma ändamålet vinnande eller som icke bereda trefnad. Om nu kyrkan blott vore ett sådant vanligt sällskap, så kunde man ju förfara på det sättet; men kyrkan har en vida högre uppgift, nemligen att inom sig förena alla,

som allvarligt söka sanningen, och denna uppgift kommer kyrkan utan tvifvel bättre att fylla i samma mån som hon med mildhet och öfverseende samt på upplysningens väg behandlar olika tänkande, men alldeles icke genom några tvångsåtgärder. Kyrkohistorien visar noggsamt, att sådana rörelser, som nu försiggå i det religiösa lifvet, äfven förut förekommit, men den visar också, att de genom en mild och ändamålsenlig behandling ofta upphört och de affällige återvänt till församlingen. Detta skulle dock icke blifva fallet, om man tillvägaginge, såsom här är föreslaget. Här har talats om att man icke borde utsträcka civiläktenskapet, men jag vill fråga, om detta icke just skulle vara att öppna dörren för civiläktenskapet, om Lag-Utskottets förslag antoges. Det blefve nemligen en anledning för alla dessa dissenters att ingå civiläktenskap.

Om civiläktenskapet vill jag egentligen här icke yttra mig, men jag är öfvertygad att äktenskapet, sådant det finnes hos oss, är på det hela taget mycket lyckligare än det är i andra länder, der man infört s. k. borgerliga äktenskap.

De förutsättningar, som gjort denna form af äktenskap nödig i åtskilliga länder, t. ex. i flera katolska stater, finnas icke i vårt land. Låtom oss t. ex. tillse, huru förhållandet är i Frankrike. Der är äktenskapet icke att betrakta såsom ett äktenskap efter vårt föreställningssätt, utan är en helt löslig förbindelse, då ju den franska lagen tillåter den gifte mannen att hafva förbindelser med så många qvinnor han vill, under den förutsättning att endast *en*, som kallas hans hustru, är boende inom huset. Men sådana förbindelser strida mot svenska folkets sedliga uppfattning och religiösa känsla.

Det är mig visserligen icke obekant, att äktenskaps ingående under äldre tider skedde på annat sätt: det var nemligen så, att giftemannen höll ett tal — hvaraf vi just fått benämningen »giftermål» — och äktenskapet hade då icke den religiösa pregel, det nu har. Men sedan man funnit olämpligheten deraf och insett vigten af att hafva denna institution besegrad med kyrkans välsignelse, har jag icke hört, att något förekommit, som kunnat antyda någon allmän önskan hos folket att blifva befriadt från denna kyrkliga akt, och man bör därför icke taga några steg i den riktningen.

Jag har i min reservation öppet tillstått, att jag icke eger nog insigt i kyrkliga förhållanden för att kunna framlägga ett förslag, som kunde hafva utsigt att vinna framgång; men om man i likhet med mig anser nödvändigt att söka bereda tillfälle för dessa personer, som icke blifvit konfirmerade och begått Herrans nattvard, att ingå lagliga äktenskap, utan att behöfva ur kyrkan utträda, då bör man icke genom rent afslag å reservationen låta hela frågan förfalla, utan man måste då välja den utväg, som Riksdagen vid flera föregående tillfällen använt, då det varit fråga om invecklade lagstiftningsärenden.

Här gäller det icke blott en redaktion, utan det är fråga om sjelfva de grundsatser, från hvilka man skulle utgå, och det är härom man icke är ense. Vore det blott fråga om att *formulera* förslaget, då skulle jag icke bestrida Lag-Utskottets förmåga dertill; men det är just dessa grannliga principer, vi icke äro ense om, utan torde det därför vara lämpligast att Kongl. Maj:t derom till Riksdagen afåter

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.*  
(Forts.)

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i en-  
lighet med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

nådig proposition efter att hafva hört kyrkomötet; och då kyrkomötet redan detta år sammanträder, så har jag trott att det härigenom icke skulle uppstå något uppskof utan tvärtom att saken skulle påskyndas, om den föreslagna skrifvelsen meddelades kyrkomötet, och dess yttrande deröfver inhemtades.

Jag skulle visserligen kunna hafva åtskilligt att tillägga, men då tiden är långt framskriden och till äfventyrs åtskilliga andra talare komma att yttra sig, anser jag mig icke hafva rättighet att längre uppehålla Kammaren.

Om någon yrkat återremiss, så skulle jag icke varit obenägen att understödja en dylik anhållan, men då ingen gjort det och då jag tagit mig friheten att i en reservation framställa min särskilda mening till deras tjänst, som derom tagit kännedom, så får jag för närvarande anhålla om bifall till min reservation och afslag å Utskottets utlåtande.

Herr von Gegerfelt: Jag begärde egentligen ordet för att göra några anmärkningar med anledning af Grefve Mörners nyss uttalade, temligen irlärliga åsichter, beträffande rösträtten å kommunalstämma och kyrkostämma, men då detta egentligen ej hör till saken och tiden nu är långt framskriden, vill jag ej uppehålla mig dervid, utan endast bemöta ett par anmärkningar, som här framstälts mot Utskottets sätt att behandla denna fråga.

Den första anmärkningen gälde att Utskottet icke föreslagit förbud för okonfirmerade medlemmar af kyrkan att deltaga uti prestval. Den ofantliga inkonseqvens, som man velat se deruti, att de ifrågasvarande medlemmarne af svenska kyrkan skulle få deltaga uti prestval, men icke i de val, som å kyrkostämma förrättas, den finnes för närvarande, i afseende på främmande religionsbekännare. Och en ännu värre inkonseqvens skulle uppstå om, såsom motionären velat, dessa senare skulle, om än blott tills vidare, erhålla bättre rätt i förevarande hänseende än de förra.

Hvad angår Herr Grafströms anmärkning, att Utskottet icke fäst något afseende vid hans i motionen framställda yrkande, att med hänsyn till 8 § i dissenterlagen de ifrågasvarande medlemmarne skulle åtnjuta samma fördel som främmande trosbekännare, har han sjelf förklarar, att han dermed afsåg att befria presterskapet från den nu i lag stadgade skyldigheten att låta med tvång döpa barn, som inregistrerats i kyrkan. Jag ber då att få nämna, att bifall till hans motion i dess helhet skulle ingalunda hafva denna af honom åsyftade verkan, ty förslag är icke väckt om upphäfvande af denna skyldighet för presterskapet, hvilken är oberoende af inregistreringen i kyrkobok. Det är enligt kyrkolagen alldeles tydligt, att presten skall i kyrkoboken anteckna hvarje medlems barn, äfvensom när det är födt och döpt, och att den omständighet att barnet icke är döpt ej utgör lagligt hinder för anteckning om födelsen.

Beträffande slutligen Herr Samzelii förslag att en underdånig skrifvelse i ämnet må aflåtas, får jag erinra, att Utskottet har grundlagsenlig skyldighet att utarbета dit remitterade lagförslag; och då Utskottet verkställt en sådan utarbetning, samt ingen anmärkning mot

redaktionen, utan endast i fråga om sjelfva saken, framstälts, vågar jag hemställa, om det icke vore lämpligare att bifalla Utskottets förslag än att besluta en dylik skrifvelse. Jag yrkar således bifall till Utskottets hemställan.

*Förordningsförslag om medlemmar af svenska kyrkan, som icke blifvit konfirmerade i enlighet med kyrkans lagar.*  
(Forts.)

Grefve Hamilton: I afseende å den första punkten af detta Utskottets förslag vill jag erkänna, att det verkligen är principiellt riktigt och med den förändring deruti som Utskottets ordförande föreslagit, skulle jag således för min del icke hafva något synnerligt att anmärka mot detsammans antagande. Jag vill emellertid icke neka till att, om Kammaren skulle afslå denna punkt, jag dermed icke finner någon stor skada skedd, emedan, till att börja med, ingen olägenhet, såvidt jag vet, uppstår genom de omförmälda medlemmarnes deltagande i kyrkostämman, och efter min tanke skall ändamålet med förändringen icke kunna vinnas, så länge man tillåter personer deltaga i kyrkostämman, hvilka en gång hafva gått till nattvarden men sedan kanske under en lång lifstid försummat det. Jag tror, att dessa personer kunna verka i kyrkostämman lika skadligt som de, hvilka genom föräldrars eller målsmäns inflytande försummat beredelsen till nattvarens begående, men därför icke kunna anses hafva med afsigt skilt sig från kyrkans gemenskap. Då man icke utesluter de förra, ser jag icke något skäl för att utesluta dessa senare.

Hvad åter den andra punkten angår, vill jag förena mig med dem, som derå yrka afslag. Det är visserligen sant, att det är ett be-  
dröfligt förhållande, som för närvarande kan uppstå med dem, som lefva tillsammans och få barn utan att hafva ingått äktenskap, men i verkligheten ser jag icke någon stor skilnad mellan desse och dem, som blifvit förenade genom civiläktenskap. I afseende å arfsrätt, hustruns giftorätt och omöjligheten att utan laga åtgärder få förbindelsen upplöst stå de i alldeles samma kategori, som de, hvilka ingått civiläktenskap. Det väsentligaste jag har att anmärka mot denna punkt är, att lagstiftningen bör söka att göra till lag hvad som hos folket blifvit uppfattadt som rätt, och ännu är enligt min öfvertygelse uppfattningen hos folket i allmänhet sådan, att civiläktenskap icke är något äktenskap. Man må hafva orätt deri, men denna uppfattning är likväl gällande. Jag har mig särskildt bekant två civiläktenskap, af hvilka det ena uti stad och det andra på landet, och ehuru i båda fallen verkligen ett lagligt civiläktenskap var ingånget, så var det på landet, der detta skett, alldeles omöjligt att öfvertyga folket om att de sålunda förenade verkligen voro gifta. Efter hvad jag hört uppgifvas hafva äfven de, hvilka ingingo civiläktenskap i staden, fått erfara alldeles detsamma. Då således i vårt land föreställningen om civiläktenskap ännu är sådan, tror jag det vara för tidigt att lagstifta derom, och efter min uppfattning är det ingen skada om man för närvarande afslår äfven detta förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Då här redan blifvit så mycket ordadt i denna fråga, torde det synas öfverflödigt att vidare förlänga diskussionen; jag skall därför endast tillägga ett par ord. Jag tror, att högst få fall finnas, då ett sådant beslut, som Lag-Utskottet här före-

*Förordnings-  
förslag om  
medlemmar af  
svenska kyr-  
kan, som icke  
blifvit konfir-  
merade i enlig-  
het med kyr-  
kans lagar.  
(Forts.)*

slagit skulle komma till tillämpning. I likhet med en talare från en af rikets södra provinser, känner jag en vidsträckt krets i min ort, der det aldrig kommit i fråga, att någon skulle på sådan grund som här är omordad blifva utesluten från kyrkostämman. Deremot finnas andra onaturliga förhållanden i lagen om äktenskap, som väl kunde behöfva ändras. De höra dock icke till detta ämne, och jag skall således nu icke tala om dem, de hafva dock en viss vigt, jag vill blott erinra om hvad lagen föreskrifver angående jäf mot äktenskap. Men om det nu föreliggande förslaget skulle blifva antaget, och det sedan i något enstaka fall skulle inträffa, att kyrkan visade sig nog ofördragsam att på omnämnda grund vilja utesluta någon från kyrkostämman, så är jag öfvertygad om att deraf skulle väckas stor oro och stort larm i landet, och först och främst å ett visst partis sida, som kanske anses mera religiösa än statskyrkan sjelf. Af dessa orsaker tror jag för min del, att det vore oklokt att bifalla Utskottets förslag, men ingalunda därför att dermed första steget skulle vara taget till införande af civilt äktenskap. Ty i vårt land tror jag vi ej behöfva frukta för att sådana äktenskap skulle blifva en allmän regel; vår svenska allmoge är lyckligtvis så religiös och välsinnad mot kyrkan och denna hvilat derigenom på så säker grund, att jag icke tror det man, hvad landsbygden beträffar, behöfver tänka på att skydda sig mot det civila äktenskapet. Deremot hafva vi en annan fiende, som det utan tvifvel vore önskvärdt att kunna utdrifva, och det är läserinitet. I detta afseende hjälper dock icke någon lagstiftning: man reder sig bäst deremot, om man låter det stillatigande passera. Man kan icke resa långt på jernväg utan att råka ut för ett dylikt omvändelse- nit; senast i går hände det mig att jag kom i sällskap med en kolportör, som nödvändigt ville omvända mig. Jag anser således på grund af hvad jag nu sagt, att det klokaste är att icke bifalla Utskottets förslag. I någon större stat skulle det möjligen kunna vinna någon praktisk tillämpning; men här tror jag behöfvat af ett sådant skyddande icke är större än att man i hvarje särskildt fall kan gå in till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälte Herr Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen 1:o att Utskottets förordningsförslag måtte antagas med den förändring, att slutet af 1:sta momentet erhöles följande lydelse: »som, ehuru till myndig ålder komne, icke på sätt samma kyrka godkänner, blifvit konfirmerade och begått Herrans nattvard»; 2:o) att Kammaren, med afslag å förordningsförslaget, måtte, i enlighet med hvad Herr *Samzelius* i sin vid utlåandet fogade reservation föreslagit, för sin del besluta, »att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och, efter kyrkomötets hörande i ämnet, till Riksdagen aflåta nådig proposition till sådana lagstadganden, hvarigenom rättighet beredes medlem af svenska kyrkan, som icke, på sätt samma kyrka godkänner, blifvit konfirmerad och begått Herrans nattvard, att ingå äktenskap med annan medlem af samma kyrka, utan att behöfva derutur träda»; 3:o) att Utskottets förordningsförslag skulle helt och hållet afslås; samt 4:o) att Kammaren, med afslag å 1:sta



momentet i förordningsförslaget, måtte bifalla de två sista momenten jemte ingressen. Med anledning af sistberörda yrkande ansåg Herr Talmannen nödigt, att delning af propositionen egde rum, så att det första momentet och förordningsförslaget i öfriga delar blefve föremål för särskilda propositioner; och hemställde Herr Talmannen, huruvida Kammarerna godkände ett sådant förfaringssätt.

*Förordningsförslag om medlemmar af svenska kyrkan, som icke blifvit konfirmerade i enlighet med kyrkans lagar.*  
(Forts.)

Svarades ja.

Härefter framställdes först proposition på bifall till första momentet oförändradt, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på det sammans antagande med den af Herr *von Gegerfelt* föreslagna ändring, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; vidare proposition på afslag å momentet och bifall till det i Herr *Samzelii* reservation afgifna förslag, hvilken proposition likaledes besvarades med många nej jemte några ja, och slutligen proposition på afslag å momentet, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Efter förmälan att det nu återstode att afgöra, huruvida förordningsförslaget i dess öfriga delar, eller de två sista momenten och ingressen, borde bifallas eller afslås, framställde Herr Talmannen först proposition på bifall till förslaget i nämnda delar, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs å nyo Första Kammarernas Tillfälliga Utskotts den 16 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 4, i anledning af väckt förslag angående bestämmande af det oförmedlade mantalet i de nya jordeböckerna m. m.

*Bestämmande af det oförmedlade mantalet i de nya jordeböckerna m. m.*

Herr Anderson, Frans Albert: Då jag reserverat mig mot föreliggande betänkande, har jag vågat begära ordet för att uttala min från Utskottet skiljaktiga mening och angifva de väsentliga skälen därför. Först ber jag dock att få förklara, att jag såsom embetsman icke har och icke haft någon befattning med jordeboksarbetet i Kammarkollegium, och att således de anmärkningar, som blifvit framställda mot detta arbete, icke beröra mig personligen. Motionären har såsom skäl för behöfligheten af en sådan föreskrift, som Utskottet här föreslagit, anfört, att i jordeboken för Ekerö socken skulle finnas åtskilliga felaktigheter. Då Utskottet icke uttalat sig om, huruvida dessa felaktigheter verkligen förefinnas eller icke, ber jag att i afseende härpå få yttra några ord. Motionären anmärker på sid. 4, att, oaktadt Kammarkollegii kungörelse af den 28 Januari 1870, rörande upprättande af nya jordeböcker, i § 15 mom. b föreskrifver: »när egendom flyttats ifrån en till annan socken, uppgift skall i kolumnen för *anteckningar* införas å det derom meddelta beslut» — har ingen dylik uppgift lemnats rörande *Kersö*, som år 1682 afsöndrades från Sänga socken, dit denna egendom dittills hört, och förenades med Ekerö socken.

Bestämmande  
af det oför-  
medlade man-  
talet i de nya  
jordeböckerna  
m. m.  
(Forts.)

Men några rader ofvanför har motionären anført innehållet af samma embetsverks kungörelse af den 23 Maj 1857 angående begränsning af den tid, till hvilken vid förestående granskning af nya jordeböcker för rikets samtliga län undersökningarna uti äldre jordeböcker må utsträckas. Der föreskrifves »att de jordeböcker, som upprättats år 1793 i Östergötland, år 1797 i Stockholm, samt år 1795 i rikets öfriga län, blifva de äldsta till hvilka jemförelsen utsträcker, samt följaktligen ingen förändring af sådana förhållanden, som uti sistnämnda och sedermera upprättade jordeböcker oförändradt och utan anmärkning iakttagits, ifrågakomma; utan allt sådant å kronans sida såsom laga kraftvunnet anses.

Nu är med Kersö det förhållandet, att några anteckningar i jordeboken från och med 1797 icke förefinnas om att denna egendom skulle vara afsöndrad från Sångå socken och förenad med Ekerö, och jag tror således, att det är fullt riktigt, att icke heller i den nya jordeboken någon anteckning derom blifvit införd. Vidare har motionären anmärkt, att »ehuru Kammarkollegii kungörelse af år 1870 föreskrifver, i § 15 mom. k, »att vid jordlägenheter etc., som ej äro för sig sjelfva bestående, skola anteckningar innehålla upplysning om den egendom, å hvars område de äro belägna» — finnes ingen dylik rörande *Kjelltorp*, ehuru, till följd af framställt klagomål deröfver, att Stafsunds egendom år 1869 blef ålagd att för nämnda lägenhet erlægga vin- och byggnadssäd, densamma lägenheten, enligt Kammarkollegii resolution af den 14 Juli 1870, förklarades tillhöra Kalfvik under Rastaborg.»

Hvad denna fråga beträffar, får jag verkligen erkänna, att det är ett misstag, att ingen anteckning blifvit gjord om att detta torp hör under Kalfvik. — Ytterligare säger motionären, att »lägenheten *Männö* äng finnes i nya jordeboken tillhöra Ekerö socken, ehuru ingen i socknen kan utvisa dess läge; emedan den tillhör Salems socken i Södermanland, och läser räntan deraf, 4 kronor 50 öre, utbetalas af ett Ekebyhofs egendom i Ekerö socken underlydande hemman i Träqvista by i sistnämnda socken.»

Detta är det förhållande, som Kammarkollegium icke kan afhjälpa; det är en administrativ oregelbundenhet, och öfver sådana tillkommer det Kongl. Maj:t att besluta. — På grund af de sålunda gjorda anmärkningarna har nu motionären framkommit med ett yrkande, som Utskottet accepterat, nemligen att en föreskrift måtte utfärdas af sådant innehåll, som synes af Utskottets hemställan. Såsom jag nämnt finnes verkligen en felaktighet i den nya jordeboken för Ekerö, nemligen den bristande anteckningen rörande torpet *Kjelltorp*. Men är denna felaktighet verkligen af sådan vikt, att en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t deraf skulle kunna rättfärdigas? Jag tror det icke. Jag ber att härvid få fästa uppmärksamheten på, att jordeboken förnämligast afser att upptaga kronans egendomar och utreda förhållandet mellan kronan och den skattskyldige; men den innehåller icke mycket, som kan komma under kommunalstämmas befogenhet.

Hvad beträffar frågan om de oförmedlade mantalen, ber jag att få anföra hvad Kammarkollegium yttrar i sitt underdåniga utlåtande af den 30 Oktober 1868 angående jordeboksarbetet. Kollegium säger, att utredandet af det oförmedlade mantalet, hvilket med undantag för några

få län icke i jordeböckerna är i kolumnen utfördt utan endast för en del hemman angifvet bland annotationerna, ovedersägligen fordrar det största arbetet och den rymligaste tiden, enär det för att finna hemmanens ursprungliga, i aflägsna tider bestämda mantal blifver en nödvändighet att gå tillbaka till jordeböcker, upprättade före skattläggningsmetodernas ursprungliga tillkomst och, så vidt skiljaktigheter emellan det i desamma upptagna och det nuvarande hemmantalet förefinnes — ett förhållande, som i afseende på en stor mängd hemman eger rum — tillse och utreda när och på hvilken grund nedsättning uti eller förmedling af mantalet blifvit beviljad. På grund af detta utlåtande, som äfven innehåller åtskilliga skäl, hvarför det icke vore af synnerlig vigt, att vid upprättandet af jordeboken någon granskning företogs rörande de oförmedlade mantalen, förordnade också Kongl. Majt i nådigt bref den 17 December 1870, med anledning hvaraf kollegiets kungörelse den 28 Januari 1870 utfärdades, att »de oförmedlade mantalen äfvensom byamålen må i de nya jordeböckerna införas sådana de finnas upptagna uti de senaste jordeböcker i hvilka de förekomma, dock med iakttagande af senare gifna beslut och så vida icke, vid undersökningar om andra förhållanden, ett oförmedlat mantal eller ett byamål befinnes i jordeböckerna felaktigt upptaget, då rättelse bör ske.»

De oförmedlade mantalen kunna således i den nya jordeboken icke anses vara så definitivt fastställda som öfriga förhållanden; och jag kan icke finna annat än att, då sådana omständigheter inträffa, att en särskild undersökning i en sådan fråga måste ega rum, denna undersökning också mycket väl kan gå för sig utan hinder deraf att jordeboken förut blifvit upprättad. — Vidkommande de förmedlade mantalen och jordnaturen, tror jag icke, att jordeboken kan innehålla något misstag, då den stödjer sig på de redan upprättade och granskade rätteförvandlingsuträkningarna. Af det öfriga innehållet i jordeboken återstår då egentligen intet, som kan komma under kommunalstämmas befogenhet; och jag förmodar, att kommunalstämmorna i allmänhet icke torde befinnas hågade att uppträda såsom målsmän för enskilda personers intressen. För deras rättigheter tror jag det bör vara tillräckligt sörjdt genom stadgandet i Kongl. kungörelsen den 23 Maj 1857, att det må vara annan jordinnehafvare än kronan obetaget, i hvad hans rätt rör, att utan inskränkning till någon viss tid emot den upprättade jordeboken uti för öfrigt stadgad ordning besvär anföra.

När en jordegare eller enskild person kan anföra besvär öfver jordeboken när som helst han finner ett misstag deri vara begånget, kan jag icke inse, att någon bättre ställning kan honom beredas. Då jag således icke kan finna, att motionären anført något tillfyllestgörande skäl för den framställning han gjort af som blifvit af Utskottet förordad, så får jag för min del, ehuru jag finner förslaget i det skick det af Utskottet blifvit framlagd tmligen oskadligt, likväl anhålla, att detsamma, såsom varande fullkomligt obehöfligt, måtte af Kammaren afslås.

Friherre von Klinckowström: Tiden är så långt framskriden, att jag icke anser mig böra, såsom jag ämnat, genom ett längre anförande försvara min motion. Tacksam för det slut, hvartill Utskottet kommit

*Bestämmande af det oförmedlade mantalet i de nya jordeböckerna m. m. (Forts.)*

Bestämmande  
af det oför-  
medlade man-  
talet i de nya  
jordeböckerna  
m. m.  
(Forts.)

beträffande kommunernas rättighet och skyldighet att granska jordeböckerna, beklagar jag likväl, att i den viktigaste delen af motionen eller frågan om de *inlagda* hemmanen Utskottet icke biträdt mitt förslag. Det har icke kunnat företes någon författning, som bestämmer, huru de så kallade inlagda hemmanen skola behandlas. Dessa hemman ligga bakom oss i en så aflägsen tid, att det skulle vara svårt att rubba bestående egendomsförhållanden, om dessa hemman åter skulle upptagas och läggas till det oförmedlade mantalet. Jag har med mycken omsorg genomgått de samlingar, som kamreraren i Kammarkollegium Sandberg gjort rörande de särskilda inlagda hemmanen, och dessa hemman, som förekomma under tiden mellan Gustaf Wasa och indelningsverkets upprättande, äro spridda i mellersta Sverige till åtskilliga tusental och förekomma inom alla hemmansnaturer, så väl säteri som frälse och skatte. Nu kan det hända hvar och en att i stället för att bibehålla det oförmedlade mantal, han hittills trott vara gällande för hans egendom, få det samma fördubbladt. Utskottet säger väl, att det oförmedlade mantalet icke har någon praktisk betydelse numera, och söker vindicera detta genom att anföra dels åtskilliga utgifna författningar och dels några föreslagna förändringar deri. Men så länge det oförmedlade antalet består och utgör grunden för bidrag till prestgårdsbyggnad och till aflöning åt presterskap och kyrkobetjening under vissa förhållanden och der inga särskilda konventioner rörande presträttigheternas utgörande äro gällande äfvensom för röstberäkning vid prest-, skollärare- och klockareval, tror jag detsamma vara af tillräckligt praktisk betydelse, för att en författning bör utfärdas med bestämmelser om huru Kammarkollegium har att uti ifrågavarande fall förfara. Den föregående talaren har sagt, att det oförmedlade mantalet icke är i de nya jordeböckerna upptaget så definitivt, att icke förändringar deri kunna ega rum. Ja, mine Herrar, jag har också varit af denna mening och för den socken jag tillhör har jag sökt få en så kallad definitivt uppgift å det oförmedlade mantalet efter förut skedd utredning i Kammarkollegii arkivkontor. Här har jag en sådan uppgift, och den skiljer sig från 1871 års nya jordebok så betydligt, att på icke mindre än två hemman i socknen är det oförmedlade mantalet fördubbladt mot hvad den nya jordeboken utvisar. Jag tror icke att det är rätt klokt att öfverlemna denna enligt mitt förmenande nog viktiga fråga åt Kammarkollegii afgörande, när, såsom jag nyss hade äran nämna, ingen gällande författning finnes, som bestämmer, huru de inlagda hemmanen skola anses och upptagas. Man har exempel på utredningar i Kammarkollegium, der kollegium börjat med att säga *svart*, men slutat med att säga *hvitt*, i samma fråga. Jag vill för att bevisa sanningen af mina ord i detta hänseende blott nämna, att inom det härads jag tillhör för icke många år sedan uppkommo klagomål rörande skattetiteln »*ett sommarlass räntehö.*» Detta räntehö beräknades för häradet till 25 lispund lasset, oaktadt inom andra delar af samma provins det samma alltid upptagits till 24 lispund. På grund af dessa klagomål gjorde Kammarkollegium inom sitt jordebokskontor en utredning, som gick derpå ut, att 25 lispund skulle bibehållas på lasset. Klagandena, som naturligtvis icke kunde åtnöjas härmed, gingo till Kongl. Maj:t, som befalde Kammarkollegium att i samma fråga göra en ny ut-

redning, och denna nya utredning slutade dermed, att kollegium fann sig nödsakadt förklara, att den del af ifrågavarande räntehö, som var kronan behållen och omkring år 1740 blifvit till Kongl. hofstallet anslagen, under hela den derefter följande tiden utgjorts efter 25 lispund på hvarje sommarlass; hvaremot markegångstaxorna under samma tid alltid upptagit samma vigt till 24 lispund, och att räntehöet beräknats och redovisats endast efter denna *senare* vigt; och då den högre vigtberäkningen endast lärer vara tillämpad på det höet som levererats till hofstallet och hvarken finnes i någon gällande författning föreskrifven eller eljest varit föranledd af några för Färentuna härad särskilda förhållanden — ansåg Kongl. Maj:t skäligt att, med ändring af Kammarkollegii öfverklagade beslut, förklara vigten af »ett sommarlass hö» böra antagas till 24 lispund (se härom Kongl. brefvet till Kammarkollegium af den 28 Juni 1872).»

Om icke tiden vore så långt framskriden, skulle jag kunna anföra flera dylika bevis på det godtycke, hvarmed den skattdragande allmogen eller de skattdragande jordegarna i månet och mycket både under den förflutna och närvarande tiden blifvit behandlade af myndigheterna. Nu inskränker jag mig emellertid till att på de grunder jag i min vid betänkandet fogade reservation anført begära, att, jemte det Kammaren täcktes bifalla hvad Utskottet hemställt, Kammaren *äfven* måtte godkänna det förslag jag gjort rörande de inlagda hemmanen, nemligen:

»att de så kallade *inlagda* hemmanen icke inräknas i det oförmedlade mantalet, utan ur så väl jordeböcker som liggaren alldeles utgå; och der, i de redan fastställda jordeböckerna, dylika hemman blifvit i det oförmedlade mantalet inräknade, rättelse deruti måtte ske,» och att detta mitt senare förslag måtte tillika med Utskottets i underdånig skrivelse till Kongl Maj:t framställas.

Herr Anderson: I sitt utlåtande har Utskottet sökt redogöra för hvad som bör förstås med inläggning och förmedling. Deraf framgår, hoppas jag, att ändamålet med dessa begge åtgärder varit det samma eller en minskning i skatterna, ehuru sättet att gå till väga var något olika i det ena eller andra fallet; men att ifrågavarande skilnad redan vid den tid, då dessa skattenedsättningar egde rum, icke var synnerligen stor, framgår deraf, att i jordeböckerna från sextonhundratalet orden »inläggning» och »förmedling» begagnas om hvarandra utan åtskilnad, och att rätt ofta vid ett hemman förekommer anteckningen »inlagdt och förmedladt.» Att nu tvåhundra år efteråt uppdraga en skilnad mellan dessa inlagda och förmedlade mantal tror jag för min del hvarken vara rådligt eller behöfligt. Jag anser det icke rådligt, emedan i händelse af tvist det möjligen kan komma att inträffa, att ett inlagdt hemman förklaras jemförligt med ett oförmedladt. Jag tror det icke vara behöfligt, då vi så länge kunnat reda oss utan en så sträng karakteristik rörande dessa mantal. Dessutom skulle en sådan åtgärd medföra ett ofantligt ökad arbete med jordeböckerna och försena deras afslutande i hög grad. Det torde emellertid vara bekant, huru som Riksdagen gång efter annan framhållit angelägenheten af att jordeboksarbetet varder afslutadt så snart som möjligt. På dessa skäl

*Bestämmande af det oförmedlade mantalet i de nya jordeböckerna m. m.*  
(Forts.)

Bestämmande af det oförmedlade mandatalet i de nya jordeböckerna m. m.  
(Forts.)

får jag vördsamt förnya min förra anhållan om afslag å Utskottets förevarande hemställan.

Herr von Strokirch: Den ringa del af Friherre von Klinckowströms motion, som lyckats tillvinna sig Utskottets bifall och som återfinnes i det upplästa skrivelseförslaget, skulle otvifvelaktigt, om den blefve tillämpad, medföra något gagn. De jordeboksutdrag, som enligt nu gällande lag skola delgifvas socknarne, skulle då komma att föredragas inför vederbörande kommunalstämma till kännedom för respektive jordegare, hvilkas uppmärksamhet derigenom skulle fästas på hvad jordeboksutdraget innehöлле. Detta vore den praktiska fördelen af hvad Utskottet föreslagit, och då jag icke kan inse att någon skada utan tvärtom gagn deraf är att förvänta, får jag förorda bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarades slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till utlåtandet, dels detsammans godkännande med det tillägg Friherre *Klinckowström* i sin reservation föreslagit, och dels afslag å utlåtandet, framställes propositioner på dessa yrkanden, af hvilka propositioner de två första besvarades med talrika nej jemte ett eller annat ja, och den sista med talrika ja jemte ett eller annat nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

---

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 19 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 7, angående väckt motion om ändring i 14 § Riksdagsordningen; och

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i 9 och 12 §§ Riksdagsordningen;

---

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Banko-Utskottets den 19 i denna månad bordlagda memorial:

N:o 9, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankovinstens användning;

N:o 10, i anledning af återförvisning af Banko-Utskottets memorial N:o 4 angående afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar; och

N:o 11, i anledning af återförvisning af Banko-Utskottets memorial N:o 5 angående afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar.

---

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets nedannämnda memorial och utlåtande, nemligen:

N:o 32, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

N:o 33, i fråga om beviljande af anslag till fortsättande af statens jernvägsbyggnader;

N:o 34, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens Fjerde hufvudtitel;

N:o 35, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande riksstatens Sjette hufvudtitel; och

N:o 36, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande riksstatens Sjunde hufvudtitel;

äfvansom Lag-Utskottets utlåtande N:o 23, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af 19 kap. 21 § Strafflagen;

h varefter Kamraren uppå Herr Talmannens framställning beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

---

Kamraren åtskildes kl.  $\frac{1}{2}$  4 e. m.

In fidem  
*O. Brakel.*

---

## Fredagen den 22 Mars 1878.

Kammaren sammanträdde kl.  $\frac{1}{2}$  3 e. m.

---

Justerades fyra protokollsutdrag för den 20 i denna månad.

---

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 13, angående förändrad lydelse af 25 kapitlet 9 § Rättegångsbalken.

---

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 20 i denna månad bordlagda memorial N:o 32, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

---

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Stats-Utskottets den 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 33, i fråga om beviljande af anslag till fortsättande af statens jernvägsbyggnader.

---

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 20 i denna månad bordlagda memorial N:o 34, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens Fjerde hufvudtitel.

*1:sta punkten.*

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

*2:dra punkten.*

Lades till handlingarne.

*3:dje och 4:de punkterna.*

Voteringspropositionerna godkändes.

*5:te punkten.*

Herr Ekman, Carl: I den nu föredragna voteringspropositionen har ett ord blifvit uteglömdt, nemligen ordet *extra* framför anslag.



Jag får därför anhålla, att Herr Talmannen behagade framställa proposition derå, att voteringspropositionen blifver rättad så, att den blifver i full öfverensstämmelse med Kammarens beslut om, att det ifrågasvarande anslaget skall vara ett extra anslag, och att således ordet *extra* intages i ja-propositionen framför ordet anslag.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på godkännande af den ifrågasvarande voteringspropositionen oförändrad, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på densammes gillande med den rättelse, att i ja-propositionen ordet *extra* insattes framför ordet *anslag*, hvilken proposition med ja besvarades.

*6:te och 7:de punkterna.*

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Vid föredragning af Stats-Utskottets den 20 i denna månad bordlagda memorial N:o 35, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande Riksstatsens Sjette hufvudtitel, godkände Kamraren de i 1:sta, 3:dje och 5:te punkterna föreslagna voteringspropositioner samt biföll Utskottets i 2:dra och 4:de punkterna gjorda hemställanden.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Stats-Utskottets den 20 i denna månad bordlagda memorial N:o 36, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande riksstatsens Sjunde hufvudtitel.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Lag-Utskottets den 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 23, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af 19 kapitlet 21 § strafflagen.

Anmäldes och bordlades Andra Kammarens protokollsutdrag:

N:o 124, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 17, angående ändring af dels Kongl. resereglementet den 10 November 1865 i fråga om nämndemän, dels Kongl. kungörelsen den 30 December 1863 angående nämndemäns rätt till ersättning för extra förrättningar; och

N:o 125, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 16, öfver väckt motion om underdånig skrifvelse dels om sådan ändring i nu gällande förfaringsätt, att embets- och tjänsteman, som har befattning med kronans uppörd eller förvaltning af statens medel, ej må tillförbindas ersättningskyldighet

för åtgärd eller underlåtenhet dervid i annat fall, än då den är att hänföra till sådant fel eller försummelse, som, enligt de i 25 kapitlet strafflagen för embetsmän i allmänhet gällande grunder, bör till sådan skyldighet föranleda; dels om utfärdande af bestämmelser rörande sät- tet och ordningen för anmärkningsmåls utförande mot enskild person i fråga om för högt uppburen liquid;

äfvensom Första Kammarrens Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 5, i fråga om upphörande eller nedsättning af lärarinnornas årsafgift till folkskolelärarnes enke- och pupillkassa; och

N:o 6, rörande föreslagen ändring af § 6 mom. 5 af gällande folk- skolestadga.

---

Kammaren åtskildes kl. nära 3 e. m.

In fidem  
O. Brakel.

---

## R Ä T T E L S E R

i Första Kammarrens protokoll N:o 14:

Sid. 12, rad. 15	uppfir.	står: mina	läs: sina
» 38, » 16	»	» 13 fot	» 1300 fot
» 38, » 17	»	» 11,50 fot	» 1150 fot